

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra jazyků

Bakalářská práce

**Jazyková politika a její implementace do univerzitního
jazykového vzdělání v Kazachstánu**

Anar Dayerbekova

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Anar Dayerbekova

Ekonomika a management

Název práce

Jazyková politika a její implementace do univerzitního jazykového vzdělání v Kazachstánu

Název anglicky

Language policy and its implementation in university language education in Kazakhstan

Cíle práce

Formát jazykové politiky Kazachstánu kombinuje tři jazyky, z nichž dva jsou jazyky hlavních etnických skupin žijících na území Republiky Kazachstán – kazašský a ruský, a třetí je jedním z hlavních jazyků mezinárodního společenství – anglický.

Cílem této práce je identifikovat a zhodnotit roli a místo kazašského, ruského a anglického jazyka v podmínkách formování trojjazyčné situace v Kazachstánu a její implementace do univerzitního jazykového vzdělání.

Metodika

Práce bude zpracována pomocí deskriptivních a komparativních metod.

V teoretické části práce budou popsána specifika historického vývoje mateřských a cizích jazyků na území Republiky Kazachstán. Budou identifikovány vnější a vnitřní faktory ovlivňující vznik jazykové situace v Kazachstánu. Dále bude popsána implementace trojjazyčné politiky v zemi se srovnatelnou jazykovou politikou a obecné tendence fungování jazyků.

V praktické části práce budou analyzovány programové dokumenty o implementaci politiky trojjazyčnosti a průběžné výsledky či dopady jejího zavedení. Dále bude provedena srovnatelná funkční analýza trojjazyčné politiky ve státě s obdobnou jazykovou politikou a výsledky analýz budou následně porovnány. Rovněž budou prozkoumány současné integrační procesy a rozsah jejich vlivu na provádění jazykové politiky.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Globalizace, jazyk, trojjazyčnost, multilingvismus, politika, rusifikace, sociolingvistika.

Doporučené zdroje informací

CRYSTAL, D. English as a Global Language. Cambridge University Press, 2003. ISBN 9780511486999.

EDWARDS, J. Multilingualism. London: Routledge, 1994. ISBN 9780415120111.

GOV.KZ. Jednotná platforma internetových zdrojů státních orgánů. www.gov.kz, 2022. [Online] Dostupné z: <https://www.gov.kz/?lang=kk> [cit. 26.4.2022]

SINYACHKIN, V. – SINYACHKINA N. Multilingualism in the Republic of Kazakhstan: viewpoint from the outside. Polylinguality & Transcultural Practices, 2018, 15(3): 445-460. DOI: <https://doi.org/10.22363/2618-897X-2018-15-3-445-460>

ZHUMAY, N. – TAZHIBAYEVA, S. – SHALDARBEKOVA, A. – JABASHEVA, B. – NAIMANBAY, A. – SANDYBAYEVA, A. Multilingual Education in the Republic of Kazakhstan: Problems and Prospects. Social Inclusion, 2021, 9(1): 56-62. DOI: <https://doi.org/10.17645/si.v9i1.3561>

25 JURIST. Zákon Republiky Kazachstán o jazycích v Republice Kazachstán. Online.zakon.kz, 2022. [Online] Dostupné z: <http://online.zakon.kz/lawyer> [cit. 26.4.2022]

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Martina Jarkovská, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra jazyků

Elektronicky schváleno dne 31. 5. 2022

PhDr. Mgr. Lenka Kučírková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 10. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Jazyková politika a její implementace do univerzitního jazykového vzdělání v Kazachstánu“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.03.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní doktorce Martině Jarkovské, která mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytla nejen cenné odborné vedení, ale stala se také skvělou oporou. Její rady, trpělivost a znalosti byly pro mě během psaní mé bakalářské práce velkým přínosem.

Jazyková politika a její implementace do univerzitního jazykového vzdělání v Kazachstánu

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na jazykovou politiku v Kazachstánu, analýzu specifických jazykových jevů a jejich vliv na mezietnické a mezirasové vztahy. Cílem této práce je identifikovat a zhodnotit roli a místo každého z jazyků v zemi, s důrazem na univerzitní vzdělání. Tato bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část práce je zaměřena na historický vývoj mateřských a cizích jazyků v Kazachstánu a identifikaci faktorů, které ovlivňují jazykovou situaci. Praktická část práce je zaměřena na analýzu dokumentů týkajících se implementace trojjazyčnosti a zhodnocení dopadů této politiky a porovnání s jinými státy s obdobnými politikami. Práce se také soustředí na současné integrační procesy a jejich vliv na provádění jazykové politiky. Tato bakalářská práce přispěje k lepšímu porozumění jazykové politiky v Kazachstánu a její implementace do univerzitního vzdělání, což má důležitý význam v multikulturním prostředí této země.

Klíčová slova: Globalizace, jazyk, trojjazyčnost, multilingvismus, politika, rusifikace, sociolingvistika.

Language policy and its implementation in university language education in Kazakhstan

Abstract

This bachelor's thesis focuses on language policy in Kazakhstan, the analysis of specific language phenomena, and their impact on interethnic and interracial relations. The aim of this work is to identify and assess the role and place of each language in the country, with an emphasis on university education. This bachelor's thesis consists of a theoretical and practical part. The theoretical part of the work focuses on the historical development of native and foreign languages in Kazakhstan and the identification of factors influencing the language situation. The practical part of the work focuses on the analysis of program documents related to the implementation of trilingualism and the evaluation of the impacts of this policy, along with comparisons to other countries with similar policies. The work also addresses current integration processes and their influence on the implementation of language policy. This bachelor's thesis contributes to a better understanding of language policy in Kazakhstan and its implementation in higher education, which is of significant importance in the multicultural environment of this country.

Keywords: Globalization, language, trilingualism, multilingualism, policy, russification, sociolinguistics.

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	13
3.1 Pojem jazyková politika a její podstata.....	13
3.1.1 Definice jazykové politiky	13
3.1.2 Cíle a strategie jazykové politiky.....	13
3.1.3 Mnohojazyčnost.....	14
3.2 Právní základ jazykové politiky Kazachstánu.....	16
3.2.1 Šíření kazašského jazyka	16
3.2.2 Realizace jazykové rovnosti mezi kazašským a ruským jazykem.....	18
3.2.3 Zákon o jazycích v Kazašské sovětské socialistické republice 1989	20
3.3 Evoluce jazykové politiky Kazachstánu	24
3.3.1 Vnější a vnitřní faktory vývoje jazykové situace.....	25
3.4 Multilingvismus ve vzdělávacím systému	27
3.4.1 Role kazašských a ruských jazyků ve vzdělávání	27
3.4.2 Přejechod kazašské abecedy na latinu	29
3.4.3 Formování anglicky mluvícího obyvatelstva.....	31
4 Vlastní práce.....	34
4.1 Analýza programových dokumentů	34
4.1.1 Zákony a legislativa	34
4.1.2 Ustanovení Ministerstva školství.....	35
4.1.3 Projekt „Ūlttyq ruhani jaňgyru”	35
4.1.4 Státní program realizace jazykové politiky v Kazachstánu	36
4.1.5 Plán rozvoje trojjazyčného vzdělávání na léta 2015-2020	37
4.1.6 Boloňský proces.....	38
4.2 Integrace a vliv	39
4.2.1 Studijní obory a jazyková výuka	40
4.2.2 Výhody a nevýhody trojjazyčnosti	40
4.2.3 Osobní zkušenosti s používáním jazyků.....	41
4.2.4 Návrhy na zlepšení.....	41
4.3 Srovnávací analýza s trojjazyčnou zemí	42
4.3.1 Oficiální jazyky.....	43
4.3.2 Systém vzdělávání	45
4.3.3 Programy pro podporu trojjazyčnosti	46

5	Výsledky a diskuse	49
5.1	Analýza zjištěných informací	49
5.1.1	Diskuse o významu legislativní a programové podpory	49
5.1.2	Reflexe výsledků rozhovorů s respondenty	49
5.2	Srovnání s Belgií	50
5.3	Doporučení k lepší realizaci trojjazyčné politiky	50
6	Závěr.....	52
7	Seznam použitých zdrojů.....	53
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	58
8.1	Seznam obrázků	58
8.2	Seznam tabulek.....	58
8.3	Seznam grafů.....	58
8.4	Seznam použitých zkratk.....	58
	SSSR - Svaz sovětských socialistických republic	58
	KSSR - Kazašská sovětská socialistická republika	58
	Přílohy	59

1 Úvod

Každá vláda provádí určitou politiku, která se vztahuje k různým oblastem života, včetně oblasti jazykové. Jazyková politika by měla regulovat a určitým způsobem organizovat vztahy mezi jazyky v mnohojazyčné společnosti. Jazyková politika je komplexní a dynamický proces, zahrnující jazykové praktiky, jazykové přesvědčení a snahy o změnu jazykové praxe ve společnosti (Spolsky, 2003). Jazyková politika může být stanovena v oficiálních dokumentech, jako je ústava nebo zákony o jazyce. Mnoho zemí má ústavy, ve kterých je definována jazyková politika, včetně určení jednoho nebo více úředních nebo národních jazyků se zvláštními výsadami pro jejich používání.

V této práci je popsána jazyková politika konkrétního státu, a to Kazachstánu. Jako rodilá občanka této země měla autorka této práce vždy hluboký zájem o její vývoj a politické aspekty. Zejména o jazykovou politiku, která hraje v Kazachstánu klíčovou roli v procesu národního sjednocování a kulturní identity. Tato bakalářská práce se proto zaměřuje na analýzu a implementaci jazykové politiky do univerzitního jazykového vzdělání, s cílem lépe porozumět vlivu jazyka na vzdělávací systém a společnost jako celek.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Formát jazykové politiky Kazachstánu kombinuje tři jazyky, z nichž dva jsou jazyky hlavních etnických skupin žijících na území Republiky Kazachstán – kazašský a ruský, a třetí je jedním z hlavních jazyků mezinárodního společenství – anglický.

Cílem této práce je identifikovat a zhodnotit roli a místo kazašského, ruského a anglického jazyka v podmínkách formování trojjazyčné situace v Kazachstánu a její implementace do univerzitního jazykového vzdělání.

2.2 Metodika

Práce je zpracována pomocí deskriptivních a komparativních metod.

V teoretické části práce jsou popsána specifika historického vývoje mateřských a cizích jazyků na území Republiky Kazachstán. Jsou identifikovány vnější a vnitřní faktory ovlivňující vznik jazykové situace v Kazachstánu. Dále je popsána implementace trojjazyčné politiky v zemi se srovnatelnou jazykovou politikou a obecné tendence fungování jazyků.

V praktické části práce jsou analyzovány programové dokumenty o implementaci politiky trojjazyčnosti a průběžné výsledky či dopady jejího zavedení. Dále je provedena srovnatelná funkční analýza trojjazyčné politiky ve státě s obdobnou jazykovou politikou a výsledky analýz jsou následně porovnány. Rovněž jsou prozkoumány současné integrační procesy a rozsah jejich vlivu na provádění jazykové politiky.

3 Teoretická východiska

3.1 Pojem jazyková politika a její podstata

3.1.1 Definice jazykové politiky

Jazyková politika je komplexní koncept, který zahrnuje způsoby, jakými ovlivňuje jazykové prvky, jako jsou zvuky a slova. Tyto politiky vycházejí z různorodých přesvědčení o jazyce a formují se v rámci různých sociálních skupin. Hlavním záměrem těchto politik často bývá ovlivňování jazykových praktik ostatních, což se může projevat formou zákazů, trestů nebo uvalování konkrétních jazykových norem. To může zahrnovat diktování výslovností, pravopisů nebo prosazování používání určitých typů jazyka, považovaných za vhodné nebo moderní, zatímco jiné jsou odmítány jako obscénní nebo rouhavé (Spolsky, 2003)

3.1.2 Cíle a strategie jazykové politiky

Lidi mají složité jazyky, které pomáhají ve vztazích, zatímco zvířata mají jednodušší způsoby komunikace. Například vrabci a delfini vydávají zvuky hlasovými orgány, které jsou vnímány sluchovými mechanismy, ale jen lidé mohou jazykem komunikovat, vyjadřovat emoce, a dokonce sdělovat složité myšlenky. Lidská slova nemají přímou spojitost s tím, co znamenají, zatímco u zvířat, např. racci, používají zdánlivě relevantní gesta, jako je například škrubání trávy, jako indikátor hrozby. Jazyky lidí jsou organizovány na dvou úrovních: na úrovni bezvýznamových jednotek (zvuků, písmen) a na významových (slov, frázích). Ačkoli mnoho zvířat má také základní jednotky ve svých komunikačních systémech, lidský jazyk je mnohem složitější a flexibilnější. Lidský jazyk také disponuje unikátními vlastnostmi, jako je arbitrárnost, kulturní přenos a schopnost tvůrčího myšlení, což umožňuje vznik nových nápadů a výrazů (Aronin a Singleton, 2012).

Podstata jazykové politiky spočívá v základních rysech, z nichž první je rozdělení na jazykové praktiky, přesvědčení a ideologie a na explicitní politiky a plány. Tyto aspekty vycházejí z činností zaměřených na kontrolu nebo plánování jazyka a snaží se ovlivnit praktiky a přesvědčení komunity. Jazyková ekologie zkoumá interakci mezi jazykem a jeho prostředím, analyzuje vliv jazyka na okolí a vzájemné působení jazyka s jeho sociálním a přírodním kontextem (Spolsky, 2003).

V oblasti jazykových praktik představuje rodinná jednotka klíčový příklad, kde se projevuje vliv na výběr jazykových prvků a stylu v bilingvních nebo imigračních rodinách. Co se týče přesvědčení a ideologií, rozhodnutí používat silnější jazyk v rodině za účelem získání výhod

nebo přizpůsobení se preferencím posluchačů odráží skrytá přesvědčení a ideologie o jazyce. Explicitní politiky a plány jazykové politiky jsou ilustrovány ve školním prostředí, kde se rozhoduje o jazyce výuky a zavádí se standardní nebo oficiální jazyk. Tyto kroky představují explicitní politiky jazyka a snahu o plánování. Dalším důležitým aspektem jazykové politiky je její vliv na všechny jazykové prvky, včetně výslovnosti, gramatiky a slovní zásoby. Vzdělávací prostředí může ovlivnit standardní výslovnost a pravopis, zatímco rodinná jazyková politika může formovat slovní zásobu a gramatické struktury v domácím prostředí, což ovlivňuje jazykový vývoj dětí. Třetím klíčovým prvkem je vliv jazykové politiky v rámci různých řečových komunit. Zahrnuje to rodiny, národy a regionální aliance. V těchto komunitách rodina a škola hrají významnou roli v jazykové politice, a to jak v domácnosti, tak ve školním prostředí (Spolsky, 2003).

Jazyková politika funguje také v komplexních ekologických vztazích, které jsou často obtížně prokazatelné, což činí jazykovou politiku komplexním a mnohostranným fenoménem. Například imigrace může mít významný vliv na rodinnou jazykovou politiku, vedoucí k bilingvistu a postupnému přijetí nového jazyka. Role náboženství v jazykové politice v multilingvních komunitách ilustruje vzájemné propojení jazykových a nejazykových prvků (Spolsky, 2003).

Cílem jazykové politiky je tedy rozvíjet a řídit jazykové praktiky, přesvědčení a ideologie ve společnosti, a to prostřednictvím plánovaných a explicitních politik, které ovlivňují komunitní jazykové interakce a ekologii. Strategie zahrnují zaměření se na rodinné, vzdělávací a sociální prostředí pro formování jazykových praktik, podporu bilingvistu a adaptace na multilingvní dynamiku, přičemž zohledňují komplexní vztahy mezi jazykem, kulturou a společností.

3.1.3 **Mnohojazyčnost**

Mnohojazyčnost je široce rozšířený jev, většina světové populace ovládá více než jeden jazyk. To zdůrazňuje význam mnohojazyčnosti v globálním kontextu. Mnohojazyčnost zahrnuje jak bilingvistu, tak multilingvistu, což předpokládá rozmanitost kognitivních mechanismů a lingvistických kompetencí (Rivlina, 2014). Bilingvistu je schopnost používat dva jazyky. Nejde jen o to znát několik slov nebo frázi v jiném jazyce, ale o hlubší porozumění nebo schopnost komunikovat v druhém jazyce. Bilingvistu může být součástí osobních dovedností nebo širšího sociálního jevu, jako je tomu v zemích, kde jsou oficiálně uznány dva jazyky, ale lidé mohou převážně mluvit jedním. V některých společnostech je

bilingvismus nezbytný pro sociální role a funkce, což může vést k jevu, který je znám jako diglossia¹ (Edwards, 1994).

Na rozdíl od bilingvismu, multilingvismus je lidská schopnost používat a rozumět více než třem nebo více jazykům. Je běžná ve společnostech po celém světě, zejména kvůli globalizaci. Multilingvní jedinci mají speciální kvalitu - multikompetenci, což je schopnost znalostí dvou nebo více jazyků v jednom mentálním prostoru. Tento pojem je důležitý v oblasti jazykové politiky, protože se zaměřuje na rozvoj a podporu mnohojazyčnosti ve společnosti. To jim umožňuje přepínat mezi jazyky a myslet a zpracovávat informace zcela flexibilně. Multilingvismus je nedílná součást lidské schopnosti a sociální interakce, která formuje a přispívá ke zbohatnutí lidské kultury a propojenosti celosvětového společenství (Aronin a Singleton, 2012).

Studium mnohojazyčnosti zahrnuje neurologické a psychologické aspekty. Tento výzkum pomáhá pochopit, jak jsou různé jazyky reprezentovány a zpracovávány v mozku. Je důležité studovat, jak jazyky ovlivňují jeden druhého u mnohojazyčných dětí a dospělých, a také jaké sociální a psychologické proměnné ovlivňují volbu jazyka a jazykové směšování v mnohojazyčném prostředí. Mnohojazyčnost zahrnuje nejen znalost několika jazyků, ale také schopnost udržování jazyka předků. To také zahrnuje různé způsoby psaní a používání znakových jazyků. Kromě toho jsou zkoumány speciální změny v jazycích, když se smíchají a vytvoří nové, což ukazuje, jak složité a různorodé mohou být jazyky (Rivlina, 2014).

Mnohojazyčnost ve vzdělávání je silný nástroj, který podporuje kulturní rozmanitost a respekt k různým kulturám. Pomáhá bojovat proti rasismu, rozšiřuje obzory studentů a umožňuje jim porozumět a ocenit rozmanitost světa. Nicméně zavedení mnohojazyčnosti do vzdělávacího procesu má své složitosti. Existují dva hlavní přístupy k multikulturnímu vzdělávání: jednoduché představení kulturních zvláštností a komplexnější přístup, který vyžaduje hluboké porozumění a seriózní rozvoj programů (Edwards, 1994).

Multikulturní vzdělávání a mnohojazyčnost ve školách nejen zvyšují kulturní povědomí a sociální dovednosti studentů, ale také vyžadují dobře promyšlený a systematický přístup. Integrace multikulturních prvků do předmětů jako jsou historie a geografie je klíčová. Nicméně je nutné věnovat pozornost udržení rovnosti a nestrannosti vůči různým kulturám. Mnohojazyčné vzdělávání by mělo být podstatnou částí vzdělávacího programu, přestože jeho realizace představuje složitosti (Edwards, 1994).

¹ Diglossia se vztahuje na situaci v mluvnických komunitách, kdy dvě různé varianty jazyka se používají pro různé účely (Ferguson, 1959).

Školy hrají důležitou roli ve společenských změnách, ale pro úspěšné zavedení mnohojazyčného vzdělávání potřebují podporu zvenčí. Problémy, kterým čelí multikulturní vzdělávání, zahrnují závislost na místních podmínkách a obtíže při vytváření univerzálních vzdělávacích programů. Navzdory různým názorům a výzvám zůstává význam integrace multikulturního vzdělávání do školního programu nesporný (Edwards, 1994).

3.2 Právní základ jazykové politiky Kazachstánu

3.2.1 Šíření kazašského jazyka

Historie kazašského jazyka je úzce spojena s unikátní kulturou a světonázorem kazašského národa. Jeho původ a vývoj jsou neoddelitelně spojeny s rolí čísel v jazyce a kultuře. Od pradávna hrála čísla významnou roli v životě lidí, přesahující rámec jednoduchého měření rozměrů a objemů a nesoucí hluboký symbolický význam. Zvláštní význam byl přikládán číslům 3, 7 a 9, která byla spojena s náboženskými přesvědčeními a odrážela se ve frazeologii a lidových věřeních kazašského národa. Číslo 3 symbolizovalo harmonii, rovnováhu a celistvost, a bylo spojováno s takovými pojmy, jako jsou nebe, země a podzemní svět, nebo minulost, přítomnost a budoucnost. Číslo 7, které má význam dokončení a dokonalosti, bylo důležité v duchovních a náboženských praktikách, včetně islámu. Číslo 9, symbolizující duchovní sílu a moc, bylo rovněž spojováno s koncepty dlouhověkosti a věčnosti (Esenalieva, 2021).

Zájem o čísla v kazašském jazyce se projevil nejen u místních vědců, ale i u výzkumníků z různých zemí. Akademici, jako jsou V. A. Gordlevskij, V. V. Radlov, N. J. Marr a V. V. Bartol'd, prováděli výzkumy, spojující číslovky s turko-mongolskými, slovanskými, skandinávskými a dalšími kulturami. Tyto studie přispěly k hlubšímu porozumění vztahu mezi jazykem, kulturou a čísly, a demonstrovaly, jak kazašský jazyk odráží kulturní a etické hodnoty lidu (Esenalieva, 2021).

Orchonsko-jenisejské památky představují některé z nejdůležitějších archeologických nálezů, spojených s historií turkických národů, a hrají klíčovou roli v pochopení původu a vývoje kazašského jazyka. Tyto památky, datované přibližně do 8. století našeho letopočtu, se nacházejí v Mongolsku (podél řeky Orchon) a v Rusku (podél řeky Jenisej). Jsou to runové nápisy, vytesané do kamenů, a představují některé z nejstarších písemných svědectví turkických jazyků. Nejznámější z těchto nápisů jsou památky věnované turkickým vládcům a hrdinům, jako jsou Kultigin a Tonykuk. Tyto texty obsahují informace o životě a úspěších těchto postav, stejně jako odrážejí aspekty turkické společnosti té doby, včetně sociální

struktury, politické organizace a náboženských přesvědčení. Jazyk těchto nápisů, staroturkický, představuje ranou formu turkických jazyků, z níž se později vyvinulo mnoho moderních turkických mluvících dialektů a jazyků, včetně kazašského (Esenalieva, 2021).

Mezi 9. a 12. stoletím docházelo k intenzivnímu rozvoji turkických etnik v oblastech kultury a jazyka, což mělo klíčový dopad na formování kazašského jazyka. Významným příspěvkem té doby je dílo „Divan-lugat at-turk“ od Mahmuda Kašgarího z 11. století. Toto dílo, které není pouhým slovníkem, ale spíše historickou encyklopedií, poskytuje pohled na kulturu, jazyk a zvyky turkických etnik. Jeho práce, založená na cestách po turkických oblastech a sběru slov, přísloví, písní a legend, se stala základem turkologie a odhalila hluboké porozumění turkické identity. Kašgarího kniha obsahuje přibližně 7000 slov, přičemž každé slovo představuje malý příběh o životě lidí v té době. Tento slovník nám dává jedinečný vhled do života a hodnot lidí 11. století. Jeho význam přesahuje rámec lingvistiky a představuje důležitý historický dokument, který odráží život a kulturu turkických etnik tohoto období. Jeho vliv na studium turkických jazyků a kultury je významný a udržuje se relevantní až do současnosti (Volokovaya, 2023).

Literární dědictví doby kazašského chanátu má historický význam pro kazašský národ. V tomto období došlo k formování unikátní literatury a kultury kazašského národa. Od 15. století se vyvíjela unikátní literatura a kultura tohoto národa. Lidoví básníci a pěvci zvaní žyrau se rozvíjeli na základě duchovně-kulturního dědictví turkických národů a děl, jako jsou „Orchonsko-Jenisejské nápisy“, „Kitabi dadam Korkyt“, „Divani lugat-it-turk“. Žyrau symbolizovali touhu po nezávislosti a svobodě. V 17. a 18. století začali žyrau klást důraz na život, tradice a zvyky. Důležitými postavami tohoto období byli Šalkiiz žyrau a Aktamberdi žyrau, z nichž každý přispěl svým unikátním způsobem k rozvoji kazašské literatury, reflektující přeměny ve společnosti. Toto období je rovněž charakterizováno vznikem akynů, básníků té doby, kteří přinesli do literatury realističtější popisy života. Žyrau využívali unikátní umělecké postupy, které odlišovaly kazašskou literaturu od literatury jiných národů. Hráli klíčovou roli v utváření Kazašského chanátu a kultury, propojující své tvorby s historickými a společenskými událostmi té doby. Například v dílech Aktamberdiho žyrau jsou ztvárněny kazašsko-džungarské konflikty. Tvorba žyrau, spojující romantismus a realismus, odrážela hrdinství a touhu po míru, oslavující rodný národ a jeho hrdiny. Tento unikátní styl sehrál důležitou roli ve vývoji národní literatury, která si zachovává svůj význam až do současnosti (Duisenbayuly, 2019).

3.2.2 Realizace jazykové rovnosti mezi kazašským a ruským jazykem

V 17. století začaly nájezdy Džungarů (Mongolů), které trvaly sto let. Kazašské chanství se rozpadlo na tři žuzy² - starší, střední a mladší. Mongolové zabili více než milion Kazachů a vzali do otroctví 200 tisíc lidí. V roce 1729 došlo k Anrakajské bitvě, kde byli Mongolové poraženi, což vedlo k zániku Džungarského chanství (Nurtazina, 2019).

V době Kazašského chanátu, Evropa zesílila svůj vliv na východě. Evropské země rozšiřovaly své kolonie a navazovaly nové obchodní vztahy. Východ, včetně Střední Asie, začal zaostávat ve vývoji vojenských technologií a vědy. Rozšíření Ruské říše vedlo k pádu Kazašského chanátu. Ruská politika způsobila zabránění důležitých území a zhoršení životních podmínek turkických národů. V roce 1731 se chan³ mladšího žuzu stal součástí Ruské říše, za ním v roce 1740 následoval střední žuz a o století později se připojil i starší žuz, čímž byl dokončen proces začlenění území dnešního Kazachstánu do Ruské říše. V této době turkické etnické skupiny, včetně Kazachů, Uzbeků, Tatarů, Baškirů, Kyrgyzů a Turkmenů rozvíjely své vlastní národní literární jazyky a tradice, čímž se vzdalovaly arabsko-perské jazykové dominanci středověku (Nurtazina, 2019).

Na konci 19. a na začátku 20. století se vliv Ruské říše v regionu zesiloval, což vyústilo ve vynucené začlenění Kazachstánu do Sovětského svazu. Kazachstán se tak stal součástí Sovětského svazu jako Kazašská sovětská socialistická republika. Sovětská éra přinesla další změny ve vládě, ekonomice a kultuře, ale pokračovala i v trendu centralizace a kontroly, který zahájila Ruská říše (Nurtazina, 2019).

Jazyková politika Kazašské sovětské socialistické republiky (dále KSSR) během Sovětského svazu byla složitým procesem, který zahrnoval jak kulturní, tak politické aspekty. V KSSR míra gramotnosti Kazachů v roce 1926 pouze 6,9 %, takže tato politika byla obzvláště důležitá. Přeměna písma, přechod z arabštiny na latinku a následně na cyrilici se stal významnou událostí v historii kazašského jazyka (Amanzholova, 2016). Důležitým aspektem jazykové politiky bylo usilování o rovnost mezi ruským a kazašským jazykem. Vzdělávacích a kulturních opatření bylo dosaženo prostřednictvím administrativních reforem, zaměřených na integraci populace a zvýšení gramotnosti. Bolševická rétorika

² Žuz - termín označující hospodářsko-územní svazy v rámci Kazašského chanátu, rozdělené do tří částí (Starší žuz, Střední žuz a Mladší žuz) (Sarsembayev, 2015).

³ Chán je zástupcem dědičné moci z dynastie potomků Čingischána v Kazašském chanátu, který sehraoval klíčovou roli při posilování moci státu, vytváření zákonů, řízení politiky a ekonomiky a zajišťování jednoty a stability v období vnitřních i vnějších hrozeb (Sarsembayev, 2015).

kladla silný důraz na rovnost národností a boj proti šovinismu, jazyk byl používán k utváření etnické identity a udržení postavení států v rámci SSSR (Amanzholova, 2016).

Politika korenizace⁴, včetně překlady oficiálních dokumentů do místních jazyků, byly součástí širší strategie rozvoje národního jazyka a kultury. V KSSR bylo v roce 1927 rozhodnuto o přechodu na latinku a byly založeny zvláštní výbory a sdružení na podporu nové abecedy. Tato opatření byla zaměřena nejen na vzdělávání v oblasti gramotnosti, ale také na zajištění politické neutrality v jazykových otázkách. Nová kazašská abeceda, založená na latince, byla přijata v roce 1929, ale to vyžadovalo obrovské úsilí ve vzdělávání a publikování (Amanzholova, 2016)

V rámci jazykové politiky KSSR byl přechod na latinské písmo ve státních institucích plánován až do roku 1930, ale v centrálních institucích byl plně implementován až v roce 1934. V regionálních a místních institucích se vedle ruského písma nadále používalo arabské písmo (Amanzholova, 2016).

Ve druhé polovině 30. let 20. století mnoho národů, včetně Kazachů, přešlo na cyrilici. Tento přechod vedl k posílení rozdílů v písmu a výslovnosti, bylo nutné zpomalit rozvoj písemné kultury v rodném jazyce a zajistit soulad mezi ruským a kazašským pojetím (Amanzholova, 2016).

V regionálních a místních institucích se arabská abeceda nadále používala souběžně s ruskou abecedou. Problémy s překladem administrativních dokumentů do latinky vedly mnoho úředníků k dobrovolnému přechodu na ruštinu. V rámci sociokulturní modernizace SSSR jazyková politika KSSR aktivně rozvíjela kazašský jazyk, včetně úspěšných adaptovaných výpůjček z ruštiny. Diferenciaci literárních stylů a organické začleňování nových slov a výrazů do moderního kazašského jazyka zaznamenal M.O. Auezov⁵ (Amanzholova, 2016). Paralelní používání dvou abeced (latinky a cyrilice) v kazašských vzdělávacích institucích však představovalo problémy. V této souvislosti vláda republiky zorganizovala diskuse o otázkách jazykové politiky. Na rozpory ve smyslu a na problémy překlady při používání

⁴ Korenizace byla politika v SSSR v letech 1920-1930, která spočívala v jmenování zástupců dominantních etnických skupin na vedoucí pozice ve svých regionech, s cílem podpory a rozvoje místních jazyků a kulturních tradic (Zherebilo, 2010).

⁵ Mukhtar Auezov byl významným kazašským spisovatelem a vědcem. Významně přispěl ke kulturnímu dědictví, zejména svou prací na „Historii KSSR“ a eposeji „Cesta Abaje“ (Oskolkov, 2007).

nových abeced poukázal T. Žurgeněv⁶, který také zdůraznil potíže v sémantické shodě a vznik neologismů⁷ (Amanzholova, 2016).

Zrušit národní školy a zavést povinnou výuku ruštiny bylo rozhodnuto v roce 1938, což mělo napomoci mezinárodní integraci a kulturnímu růstu. Národní školy byly vnímány jako centra nacionalistického vlivu, zatímco ruština se stala klíčem k integraci a politické věrnosti. Důraz byl kladen na posílení ruštiny, stát se snažil zabránit vnímání ruštiny jako jazyka kolonizátorů, což vedlo k založení institucí podporujících vícejazyčnost. Kazaština sice zůstala důležitou součástí každodenního života, ale ruština získala na významu (Amanzholova, 2016).

Vládní iniciativy na rozvoj vzdělávacích a zdravotnických infrastruktur a boj proti negramotnosti přispěly k integraci obyvatel do sovětského systému. Nicméně politika potlačování národních elit a cenzura omezovaly kulturní rozvoj a vedly k úpadku gramotnosti v lokálních jazycích. Jazyková politika v kazašské společnosti byla zaměřena na rozvoj a obnovu kazašského jazyka, ale zahrnovala také prvky rusifikace a sjednocení jako součást širší sovětské politiky (Amanzholova, 2016).

Jazyková politika v KSSR během Sovětského svazu byla komplexním procesem, který zahrnoval jak integraci, tak i rusifikaci. Přejít od arabštiny k latině a později k cyrilici významně ovlivnil kazašský jazyk, zatímco ruština získala na významu ve vzdělávání a správě. Vládní snahy o rozvoj vzdělávacích a zdravotních systémů, stejně jako o likvidaci negramotnosti, napomohly integraci národů do sovětského systému, ale také vedly k úpadku gramotnosti v místních jazycích. Celkově lze říci, že i přes snahy o jazykovou rovnost zůstávala ruština dominantní, i přesto kazaština si udržela své místo v každodenním životě.

3.2.3 Zákon o jazycích v Kazašské sovětské socialistické republice 1989

Přijetí Zákona o jazyce z roku 1989 v Kazašské sovětské socialistické republice bylo ovlivněno složitým vzájemným působením politických, sociálních a historických faktorů. Klíčovým faktorem bylo dlouhodobé napětí mezi Kazachy a Rusy, vyvolané postupným obsazováním velkých měst ruskými občany, což Kazachům, zejména těm neovládajícím ruštinu, komplikovalo získávání vedoucích pozic (Salkova, 2016).

⁶ Temirbek Žurgenov, výrazná osobnost kazašské inteligence v sovětské éře, aktivně přispíval k rozvoji kazašské kultury prostřednictvím reform ve vzdělávání, podpory umění a boje proti negramotnosti (Utegaliya, 2023).

⁷ Neologism - nové slovo nebo výraz nebo nový význam existujícího slova (Cambridge Dictionary)

Důraz na ruštinu byl zdůvodňován řadou faktorů, včetně ekonomických potřeb, spojení s Leninem a komunismem, a významu pro vzdělání a přenos vědeckých a kulturních informací. Tento trend se projevoval i ve školním vzdělávání, kde byla ruština dominantní v jazykovém vyučování, literatuře, kultuře a historii. To vedlo k poklesu počtu škol vyučujících v kazaštině a nárůstu ruských škol, což znepokojovalo kazašské intelektuály ohledně ochrany jejich jazyka a kultury (Lilley, 2014).

Situace vyvrcholila politikou Gorbačova. SSSR byl více než šest desetiletí místem útlaku, tajností a podezírání. V březnu 1985 se k moci v Sovětském svazu dostal Michail Gorbačov, který chtěl vše změnit. Gorbačov zavedl politiku glasnosti a perestrojky, která otevřela prostor pro kritiku a změny (Rosenberg, 2019).

Glasnost, což znamená „otevřenost“, byla politikou směřující k nové, otevřené politice v Sovětském svazu, kde lidé mohli svobodně vyjadřovat své názory, přehodnocovat historii a získávat necenzurované zprávy, čímž se snižovalo riziko zatčení nebo represí za kritiku vlády. Perestrojka, což znamená „restrukturalizace“, byla politikou zaměřenou na reformu a decentralizaci sovětské ekonomiky za účelem jejího oživení, včetně snížení role vlády v řízení podniků a zlepšení pracovních podmínek pro zvýšení produktivity (Rosenberg, 2019). Obecné vnímání práce v Sovětském svazu se mělo změnit z korupce na poctivost, z lenosti na tvrdou práci. Očekávalo se, že jednotliví pracovníci projeví osobní zájem o svou práci a budou odměněni za pomoc při zvyšování úrovně produkce (Rosenberg, 2019).

„Perestrojka probíhá!“, „Kde je demokracie?“ To jsou hesla, která se v té době nesla v Kazachstánem. V prosinci 1986 byl penzionován respektovaný vůdce Dinmukhamed Kunayev, aby byl nahrazen Gennady Kolbinem, který nebyl Kazach a neměl k zemi žádný vztah. Toto rozhodnutí vyvolalo masové protesty a nepokoje, známé jako „Želtokan“ neboli „Prosincové povstání“ (obrázek 1). Demonstranti žádali demokracii a kritizovali „velmocenské šílenství“, s hesly jako „Každý národ si zaslouží svého vůdce!“ a „Diktát stačí!“ V důsledku tohoto povstání bylo zadrženo kolem 8500 lidí, z nichž mnozí utrpěli vážná zranění. Incidentsy zahrnovaly kruté zacházení s demonstranty, včetně fyzického násilí a mučení. Například jednomu z demonstrantů, Kayratu Ryskulbekovovi, byl nejprve uložen trest smrti, který byl později změněn na 20 let vězení. Zemřel ve vězení, přičemž se tvrdilo, že spáchal sebevraždu, i když později se objevily informace, že byl zabit na pokyn bezpečnostních sil. Tyto události vedly k zamyšlení nad národní identitou a autonomií v Kazachstánu (Salkova, 2016).

Obrázek 1 Protesty v době Prosinčového povstání

Zdroj: Salkova (2016)

Tento nárůst národního uvědomění vedl k požadavkům na ochranu a podporu kazašského jazyka a kultury, což bylo odrazem rostoucího znepokojení ohledně možného zmizení kazašského jazyka a kultury. V reakci na tyto obavy byla zahájena hnutí pro učinění kazaštiny oficiálním jazykem republiky. Jednou z významných iniciativ byla kampaň Společnosti mateřského jazyka, která požadovala návrat k používání arabského písma pro kazaštinu, což bylo výrazem snahy o posílení kazašské kulturní a literární identity (Lilley, 2014).

V roce 1989 byl kazašský jazyk v KSSR oficiálně uznán. Zákon Kazašské sovětské socialistické republiky ze dne 22. září 1989 o jazycích v KSSR klade důraz na jazykovou rozmanitost a kulturní identitu národa. Jeho hlavní obsah se zaměřuje na oficiální uznání kazašského jazyka jako státního jazyka. Zároveň se v zákoně klade důraz na ochranu a podporu kazašského jazyka, jeho rozšíření ve veřejném životě a ve státní správě. Kromě toho zákon stanovuje, že ruština bude sloužit jako jazyk mezinárodní komunikace, zajišťující svobodné fungování ruského jazyka na rovné úrovni se státním jazykem. Dále zákon uznává práva ostatních národnostních skupin žijících v KSSR na používání a rozvoj jejich vlastních jazyků (JURIST).

V Kapitole II zákona Kazašské sovětské republiky o jazycích je popsáno fungování jazyků v orgánech státní moci a správy, veřejných organizacích a podnicích. Jazyky práce těchto orgánů jsou kazašský, ruský a jazyky národních skupin. Akty republikových orgánů jsou přijímány v kazašském a ruském jazyce, a místní orgány mohou používat i místní úřední

jazyky. Tato ustanovení umožňují efektivní komunikaci a správu v různých jazykových kontextech a zajišťují práva menšin (JURIST).

Kapitola III zákona Kazašské sovětské socialistické republiky o jazycích se zaměřuje na jazykové aspekty ve sféře vzdělávání, vědy, kultury a komunikační sdělovací prostředků. Podle článku 18 zákon zajišťuje právo každého občana na svobodný výběr jazyka výchovy a vzdělávání. To zahrnuje vytvoření široké sítě vzdělávacích institucí, kde se vyučuje v kazašském, ruském, nebo jiném jazyce dle potřeb místních národnostních skupin. Tento přístup podporuje kontinuitu vzdělávání v mateřském jazyce a upevňování národních tradic a kultury. Článek 19 upravuje, že ve všech typech vzdělávacích institucích, včetně odborných učilišť a vyšších vzdělávacích institucí, jsou kazašský a ruský jazyk povinnými předměty. Vzdělávání v těchto institucích probíhá jak v kazašském, tak v ruském jazyce, přičemž se dbá na následnost jazyka výchovy a vzdělávání. Zároveň je umožněna příprava specialistů v jiných jazycích, pokud to vyžadují potřeby republiky. Článek 20 se věnuje přijímacím zkouškám do středních a vyšších vzdělávacích institucí, které se konají v jazycích vzdělávání používaných ve školách republiky. Formy těchto zkoušek stanovuje Ministerstvo národního vzdělání KSSR. Nakonec článek 21 zajišťuje rovnoprávné fungování kazašského a ruského jazyka v oblasti kultury a komunikační sdělovací prostředků. Vytváří se podmínky pro aktivní používání jazyků dalších národnostních skupin v těchto oblastech. Článek 22 se zaměřuje na sféru vědy, kde je zajištěno rovnoprávné fungování kazašského, ruského a dalších jazyků. Umožňuje svobodný výběr jazyka pro psaní vědeckých prací, včetně psaní a veřejné obhajoby disertací, přičemž se přihlíží k možnostem specializovaných rad. Dokumentace k disertacím musí být zaslána vyšší atestační komisi v ruštině. Článek 23 se věnuje vydávání vědeckých prací, umělecké literatury a periodik. Zajišťuje rovnoprávné fungování kazašského a ruského jazyka v oblasti kultury a komunikační sdělovací prostředků, a také podporuje používání jazyků dalších národnostních skupin. Článek 24 se týká vědeckých konferencí, které se konají v kazašském a ruském jazyce, a také v jazycích dalších národnostních skupin, s poskytnutím překladu pro účastníky. Článek 25 podporuje studium tradičního kazašského písma založeného na arabské grafice pro vědecké účely, včetně vytváření potřebné materiálně-technické základny. Článek 26 podporuje vytváření národních kulturních center a veřejných organizací, které mohou pořádat kulturní akce a vědecké činnosti v rodných jazycích (JURIST).

Kapitola V zákona představuje právní ochranu jazyků, stanovuje normy pro kazašský jazyk a definuje diskriminaci na jazykovém základě. Tímto způsobem zákon chrání práva občanů

bez ohledu na jejich jazykovou příslušnost a zajišťuje, že neznalost jazyka nebude překážkou v přístupu k úředním službám (JURIST).

Kapitola VI pak popisuje zajištění a kontrolu nad dodržováním zákona. Rada ministrů KSSR je odpovědná za implementaci a dodržování zákona, zatímco kontrolu provádí Nejvyšší sovět KSSR a Rada ministrů (JURIST).

Těmito způsoby jazyková politika v KSSR ovlivnila formování národa prostřednictvím používání jazyka jako nástroje budování identity (JURIST).

3.3 Evoluce jazykové politiky Kazachstánu

Vývoj kazašského jazyka v období nezávislosti Republiky Kazachstán zahrnuje několik klíčových aspektů, včetně vnějších a vnitřních faktorů, které ovlivnily jazykovou situaci v zemi.

Od získání nezávislosti se jazykový problém stal pro Kazachstán klíčovým. V období 1991 až 1995 byl hlavním cílem státní jazykové politiky rozvoj etnické identity a zachování kulturní rozmanitosti. Tato politika, zakotvená v ústavě a dalších zákonech, přispěla ke zpevnění národní jednoty (Nazarkulova, 2009).

V ústavě Republiky Kazachstán z roku 1995 a v zákoně „O jazycích v Republice Kazachstán“ z roku 1997 byl potvrzen status kazašského jazyka jako státního a byly určeny povinnosti státu k jeho rozvoji a studiu. V následujících letech byly přijaty další programy a zákony zaměřené na posílení statusu kazašského jazyka a jeho integraci do různých sfér veřejného života (Momyňkulov, 2011).

V kazašské společnosti existovaly různé názory na roli a rozvoj kazašského jazyka. Nacionální nihilisté (technokrati) považovali národní zájmy za podružné v porovnání s ekonomickými a politickými aspekty. Nacionální tradicionalisté přikládali primární význam etnickým zájmům a požadovali ochranu národní kultury. Nacionální synkretisté usilovali o vytvoření modernizované národní kultury, syntetizující národní a cizí prvky. Protiklady vznikaly kolem statusu kazašského a ruského jazyka, přičemž zvláštní pozornost byla věnována otázkám právního statusu a obnovení kazašského jazyka jako symbolu etnické jednoty a kulturní identity. Kazašský jazyk jako symbol etnické identity vyžadoval zvláštní pozornost a ochranu. Důležitým aspektem bylo zajištění rovnoprávnosti kazašského a ruského jazyka, stejně jako zohlednění zájmů všech skupin obyvatelstva (Nazarkulova, 2009).

3.3.1 Vnější a vnitřní faktory vývoje jazykové situace

Vnější faktory, které ovlivnily rozvoj kazašského jazyka a jazykové situace v Kazachstánu v období nezávislosti, lze zkoumat z několika hledisek, včetně geopolitických změn, mezinárodních vztahů a globalizace.

S rozpadem Sovětského svazu a nástupem nových geopolitických realit došlo k výraznému ovlivnění vývoje kazašského jazyka. Přestože v éře SSSR byla ruština dominantním jazykem, nově získaná nezávislost umožnila Kazachstánu posílit postavení národního jazyka. Tento posun byl důsledkem rostoucího národního uvědomění a touhy po kulturním odlišení od Ruska. Politické a sociální změny, včetně zvýšeného zájmu o kazašskou kulturu a jazyk, byly reakcí na předchozí rusifikaci a snahou o zachování a rozvoj národní identity. Geopolitické změny tak významně přispěly k oživení a rozvoji kazašského jazyka v postsovětském prostoru (Amanzholova, 2016).

Mezinárodní vztahy a globalizace měly významný vliv na jazykovou situaci v Kazachstánu po získání nezávislosti. Začlenění Kazachstánu do mezinárodního společenství a aktivní účast v globálních ekonomických procesech vyvolaly zvýšený zájem o studium cizích jazyků, zejména angličtiny. To bylo impulsem pro rozvoj mnohojazyčnosti a aktivizaci jazykové politiky v zemi (Isabaeva, 2021).

Na jedné straně globalizace posílila význam anglického jazyka jako univerzálního komunikačního nástroje, což částečně zastínilo roli kazašského jazyka v mezinárodních vztazích. Na druhé straně vazby s turkicky mluvícími zeměmi a dalšími národnostmi podporovaly zájem o kazašský jazyk jako součást společného turkického dědictví. Navíc komunikace s Ruskem a postsovětskými státy podpořila udržení ruského jazyka jako klíčového kulturního a vzdělávacího mostu, což také ovlivnilo jazykovou politiku Kazachstánu. Takto se vytvořila unikátní jazyková situace, kde se mnohojazyčnost a bilingvismus staly základem kulturní a vzdělávací strategie země (Isabaeva, 2021).

Jako odpověď na tyto globální trendy navrhla kazašská vláda program trojjazyčného vzdělávání, který kombinuje kazašský, ruský a anglický jazyk. Tento krok směřuje k další integraci země do mezinárodního vzdělávacího a ekonomického prostoru. Program, který je zaměřený na formování nové národní identity, vyžaduje pečlivé plánování a zohlednění všech faktorů, aby se předešlo negativnímu vlivu na vzdělávací systém a kulturní identitu Kazachstánu (Isabaeva, 2021).

Politická opatření a rozhodnutí také zaměřená na podporu kazašského jazyka v Kazachstánu jsou motivována potřebou posílení národní identity a kulturního dědictví. Od roku 2000 slaví

celý svět, včetně Kazachstánu, Mezinárodní den mateřského jazyka, vyhlášený UNESCO. V Kazachstánu se od roku 1998 22. září slaví Den jazyků národů republiky, zřízený prezidentským dekretem, což zdůrazňuje význam rozvoje kazašského jazyka jako státního a ochrany kulturní rozmanitosti národů Kazachstánu. Výzkumy zdůrazňují, že studium a rozvoj kazašského jazyka a jeho používání v různých sférách jsou klíčové pro demokratizaci země a uspokojení národních a profesních potřeb. Dále je třeba zmínit podíl komunikativních funkcí mezi dominantními jazyky v Kazachstánu: na kazašský jazyk připadá 20–25 %, zatímco na ruštinu 75–80 %. To ukazuje významný vliv ruštiny a nutnost posílit pozice kazašského jazyka. Nakonec je důležité zdůraznit historický kontext vývoje kazašského jazyka, začínající formováním literárního kazašského jazyka ve druhé polovině 19. století a přechodem od arabského písma k latince a poté k cyrilici. V nezávislém Kazachstánu se plánuje návrat k používání latinky do roku 2025 (Zhumashev, 2017).

Rozvoj kazašského jazyka v Kazachstánu je dynamický proces, který je ovlivněn řadou vnitřních faktorů. Mezi tyto faktory patří demografické změny, jazyková politika ve vzdělávání, mediální prostředí a rozvoj kulturních iniciativ.

V oblasti vzdělávání má jazyková politika zásadní význam. Implementace kazašského jazyka do vzdělávacích programů a přechod na výuku v kazaštině jsou klíčovými prvky této politiky. Cílem je posílení národní identity a podpora demokratizačních procesů v zemi (Zhumashev, 2017).

Sociální preference obyvatelstva ohledně používání kazašského jazyka ovlivňují změnu jazykové situace v Kazachstánu. S rostoucím statusem kazašského jazyka, který se během let nezávislosti výrazně ve společnosti posílil, je zvláště patrný nárůst mladých ruskojazyčných lidí, kteří hovoří plynule kazašsky. Předpokládá se, že kazašský jazyk se stane hlavním jazykem mezietnické komunikace. V rámci popularizace kazašského jazyka se pořádají vzdělávací kurzy, soutěže, olympiády a další akce. Do zákonodárství byly také zavedeny změny, které vyžadují používání kazašského jazyka ve vizuální reklamě a veřejně dostupných informacích (Japarova, 2021).

Klíčovým cílem pro evoluci jazykové politiky Kazachstánu bylo rozvíjet etnickou identitu a kulturní rozmanitost, což bylo zakotveno v ústavě a dalších zákonech. Po získání nezávislosti v roce 1991 se Kazachstán zaměřil na rozvoj národní identity a kulturní rozmanitosti prostřednictvím jazykové politiky. Ústava z roku 1995 a zákony z roku 1997 potvrdily kazaštinu jako státní jazyk, podporující jeho rozvoj a studium. Vývoj jazykové situace ovlivnily vnější faktory, jako je globalizace a geopolitické změny po rozpadu SSSR,

což vedlo k posílení kazaštiny a rostoucímu zájmu o angličtinu. Vnitřní faktory zahrnovaly demografické změny, vzdělávací politiku a mediální prostředí, podporující mnohojazyčnost a bilingvismus.

3.4 Multilingvismus ve vzdělávacím systému

V sovětském období hrála ruština dominantní roli v Kazachstánu, sloužící státním, hospodářským, právním, vojenským a společensko-politickým oblastem, zatímco kazašský jazyk byl v podstatě vytlačen z politického a veřejného života. Po rozpadu Sovětského svazu se jazyková situace v Kazachstánu radikálně změnila. Byla podniknuta opatření k rozšíření funkcí a oblastí používání kazaštiny, i přesto ruština si nadále udržovala svůj vliv ve společnosti. Důležitým trendem se stalo také zvyšování prestiže a rozšiřování funkce anglického jazyka, zejména v oblasti vzdělávání, v kontextu integrace Kazachstánu do světového prostoru a realizace kulturního projektu „Trojjazyčnost“ (Altynbekova, 2015), kterému je tato kapitola věnována.

Když mluvíme o vícejazyčném vzdělávání, nemůžeme ignorovat Boloňský proces. To znamená, že naše vzdělávací programy musí odpovídat evropským standardům. Proto je navrhován přechod na dvanáctiletý vzdělávací systém, kde bude zvláštní důraz kladen na studium různých jazyků a hlavních věd. Ve školách se plánuje výuka ve třech jazycích: v kazašském jazyce, v ruštině a v angličtině, přičemž každý jazyk bude mít svůj podíl na výuce. Je zajímavé, že v tomto systému bude bakalářské studium trvat pět let, včetně jednoho roku přípravného programu (Zhumay, 2021).

Univerzity hrají velkou roli v přípravě odborníků. Vyučující často jezdí studovat a na stáže do zahraničí, aby pak mohli vyučovat na vysoké úrovni. Příkladem takového přístupu může být Euroasijská národní univerzita jménem L. N. Gumiljova v Nur-Sultanu. Tam se vyučující aktivně účastní jazykových kurzů a publikují své práce v mezinárodních časopisech. To ukazuje, jak efektivní je takové vzdělání a zdokonalování (Zhumay, 2021).

3.4.1 Role kazašských a ruských jazyků ve vzdělávání

Kazachstán se liší od většiny bývalých zemí Sovětského svazu, s výjimkou Běloruska, ve svém přístupu k jazykovým politikám. Země udržuje klíčové principy z doby Sovětského svazu, které byly založeny na pluralitě. V Kazachstánu není výrazný rozdíl mezi kazašským jazykem jako státním a ruským jazykem jako oficiálním, oba jsou hojně používány ve všech

oblastech společenského života. Toto je také potvrzeno kazachstánskou ústavou, která poskytuje podmínky pro studium a rozvoj jazyků všech etnik v zemi (Arutyunova, 2012)

Stát aktivně podporuje myšlenku rozvoje kazašského jazyka jako státního jazyka, což je zvláště důležité pro rusky mluvící obyvatelstvo, včetně Kazachů, kteří neovládají svůj mateřský jazyk. Hlavním úkolem vzdělávací politiky je přilákat rusky mluvící obyvatelstvo ke studiu kazašské kultury a aktivně je zapojit do vzdělávacího a kulturního života v státním jazyce. Učení se jak kazašskému, tak ruskému jazyku je v Kazachstánu již dlouhou tradicí. Pedagogové ze známých univerzit, jako jsou KazNU Al-Farabi a Kazašská pedagogická univerzita Abaje, vytvářejí vzdělávací programy pro oba jazyky. Pomáhají studentům lépe porozumět jiným kulturám a jazykům (Zhumay, 2021).

V současné době se ve vysokých školách v Kazachstánu vyučuje v kazaštině a ruštině. Ruština má v Kazachstánu zvláštní postavení ve srovnání s ostatními postsovětskými zeměmi. Je široce používána různými etnickými skupinami, přičemž se liší stupeň jejího ovládnutí a míra jejího dominantního postavení. V kazašském internetovém prostoru většina webů používá ruštinu, následovanou kazaštinou a angličtinou. Komunikativní role ruštiny je významná, zejména v digitálním obsahu a veřejných nápisech. Avšak pozoruje se trend k většímu využívání kazaštiny, zejména ve vzdělávání a státní dokumentaci, což odráží vývoj jazykového prostředí Kazachstánu (Sinyachkin, 2018)

Kazachstán je nyní zemí, kde žijí lidé různých národností. Podle nejnovějších údajů z května 2023, je v Kazachstánu nejvíce Kazachů tvořících 70,6% populace, což přirozeně podporuje větší používání kazašského jazyka ve veřejném životě. Tato demografická skladba podporuje posílení role kazašského jazyka v rámci společnosti. Rusů je 15,1%, Uzbeků - 3,2%, Ukrajinců - 1,9%, Ujgurů - 1,5%, Němců a Tatarů po 1,1%, Ázerbájdžánců - 0,7%, Korejců - 0,6%, a následuje mnoho dalších národností (QAZSTAT, 2023).

K akademickému roku 2014/2015 se v kazaštině vzdělávalo 60,4 % studentů, v ruštině 37 % a v angličtině 2,5 %. Regionální aspekt je důležitý: v severních oblastech celkové číslo studentů činí 10,22 %, přičemž více než polovina studuje v ruštině, zatímco na západě a jihu země převládá vzdělávání v kazaštině (Altynbekova, 2015)

Nejvíce Kazachů žije v Turkistánské oblasti - tam je jich 1,5 milionu. V Almatě je největší počet Rusů - 428 tisíc lidí. V Turkistánské oblasti je mnoho Uzbeků - 378 tisíc. V Kostanajské oblasti žije 86 tisíc Ukrajinců. Z 297 tisíc Ujgurů je většina v Almatinské oblasti - 120 tisíc lidí (GOV.KZ, 2023).

V kontextu magisterského studia a vědecké činnosti se ale vyskytují problémy spojené s používáním kazaštiny. Diplomové a doktorské práce jsou často psány a diskutovány v ruštině a poté přeloženy do kazaštiny pro obhajobu. To poukazuje na potřebu dalšího rozvoje vědecké sféry v kazaštině. Stát zajišťuje dodržování zákona o jazycích a rozšiřuje funkce kazašského jazyka. Toto vyžaduje od ruskojazyčné populace, včetně Kazachů, kteří se nedomluví svým rodným jazykem, osvojení kazaštiny. To zahrnuje myšlení a komunikaci v kazaštině, což odráží vzdělávací a kulturní posun směrem ke státnímu jazyku (Yarema, 2016).

V oblasti vědy se také přijímají opatření pro posílení role kazašského jazyka. V rámci grantového a programově-cíleného financování bylo realizováno významné množství výzkumných projektů v oblasti jazykovědy. Avšak počet disertací obhájených v kazaštině zůstává relativně nízký. To poukazuje na potřebu dalšího rozvoje a podpory vědecké práce ve státním jazyce (Sinyachkin, 2018).

Cílem vícejazyčného vzdělávání je rozvoj schopnosti každého občana ovládat alespoň dva jazyky, přičemž jeden z jazyků by měl být osvojen na vysoké úrovni. To je zaměřeno na přípravu konkurenceschopných specialistů, kteří profesionálně ovládají kazaštinu, ruštinu a angličtinu, a odpovídají moderním vzdělávacím standardům. Tito specialisté by měli mít nejen profesionální znalosti, ale také schopnost účinně vystupovat na světové scéně, respektovat kultury a názory jiných národů a být připraveni k neustálému učení a adaptaci ve stále se měnícím světě (Dzhumanova, 2019).

3.4.2 Přechod kazašské abecedy na latinu

Plán Kazachstánu přejít na latinku do roku 2025 je součástí celkové strategie modernizace země, kterou vyhlásil prezident Nursultan Nazarbajev. Hlavním cílem tohoto přechodu je uchování národní identity Kazachů a posílení konkurenceschopnosti země v mezinárodním kontextu. Proces přechodu na latinku bude probíhat postupně, začínaje vývojem nové verze kazašské latinské abecedy do roku 2017, přípravou odborníků a tvorbou učebnic od roku 2018 (Shustov, 2017).

Původně se plánovalo přejít na latinku v roce 2025, ale vláda později uvedla, že se tak stane v letech 2023 až 2031. K dnešnímu dni nebyla schválena žádná z možností abecedy. Ta, o kterém se právě diskutuje, se skládá z 31 písmen. K veřejné diskusi byly předloženy čtyři varianty, z nichž některé nebyly po kritice veřejnosti schváleny (Mamashuly, 2021).

Historie kazašského písma se vyznačuje změnami z politických důvodů. Nazarbajev připomíná, že kazašská abeceda má staré kořeny, začínaje runovým písmem a přechody na arabské, latinské a cyrilské písmo. Je důležité poznamenat, že rozhodnutí přejít na latinku nemá politický podtext, ale je součástí strategie modernizace kazašského jazyka (Bakhtigareev, 2017).

Přechod na latinku je také součástí širšího procesu reformy, zaměřené na změnu "sovětské" (koloniální) identity na suverénní (kazašskou). To je vnímáno jako nutnost pro posílení národního sebevědomí a osvobození se od orientace na ruštinu a ruskou kulturu (Shustov, 2017).

Projekt latinizace byl připraven v rámci širšího programu „Trojjednoty jazyků“, který zahrnuje zvýšení počtu vyučovacích hodin anglického jazyka. To pomohlo k tomu, že se mladí lidé v Kazachstánu začali učit latinku díky větší výuce angličtiny, což jim usnadní přechod kazaštiny na latinku (Riakhanov, 2021).

Osobní zájem Nazarbajeva na procesu latinizace má důležitý význam pro pochopení jeho vlivu na kazašský národ. Ve svém poselství parlamentu zdůraznil potřebu modernizace kazašského jazyka, usnadnění jeho studia a přizpůsobení mezinárodním standardům, což podle něj pomůže v integraci Kazachstánu do světového vzdělávacího a vědeckého prostoru (Riakhanov, 2021).

Jedním z klíčových bodů tohoto přechodu je školení učitelů a specialistů. Na univerzitách a v centrech pro rozvoj jazyků po celé zemi byly vytvořeny bezplatné kurzy pro výuku čtení a psaní latinkou. Například na Kazašské univerzitě mezinárodních vztahů a světových jazyků pojmenované po Ablai Khanovi takové kurzy již úspěšně fungují. Jsou určeny pro učitele, aby jim zajistily rychlé osvojení nové abecedy a pravidel pravopisu. Tyto kurzy, organizované učiteli katedry kazašské filologie, nejen přispívají k profesionálnímu rozvoji učitelů, ale také je připravují na aktualizovaný přístup k výuce (Ablai Khan University).

Na Karagandské univerzitě pojmenované po akademikovi E.A. Buketovi, vznikají specializované projektové kanceláře a centra zaměřená na rozvoj a realizaci aktivit souvisejících s latinizací. Studenti, kteří ovládají několik jazyků a jsou aktivní v internetovém prostoru, pozitivně vnímají přechod na latinskou grafiku. 100 nových učebnic v kazašském jazyce naznačuje značné úsilí o aktualizaci a rozšíření vzdělávacích materiálů.

Kromě toho univerzity, jako je Al-Farabi Kazakh National University, se

podílejí na překladu sta nejlepších učebnic z různých humanitních disciplín do kazašského jazyka (Nazarova, 2019).

V Almatě na Kazašské automobilové a dálniční akademii pojmenované po L. Gončarovovi se uspořádala konference o zavedení jednotné standardní abecedy v latince. Akce se zúčastnili učitelé a studenti. Vyučující Toleuzhan Nurpeisova, vedoucí katedry světových dějin, poznamenala, že akademie již diskutovala o překladu kazašské abecedy do latinky. Iniciativu podporuje, že studenti mluví dobře anglicky a přechod nebude obtížný. Během konference učitelé a studenti analyzovali novou abecedu a ocenili její pohodlí. Učitelka angličtiny Fatima Dzhuldikaraeva považuje přechod na latinskou abecedu za velký proces, který vyžaduje čas a peníze. Student prvního ročníku Žan Tuganov vyjádřil názor, že přechod změní status kazašského jazyka a přispěje k jeho modernizaci, přičemž jako příklad uvedl úsporu nákladů na překlady informací o zboží (Ionova, 2017).

Prezident Kazachstánu Kasym-Žomart Tokajev ale vyjádřil obavy ohledně překladu kazašského jazyka do latinky. Zdůraznil, že proces překladu do latinské grafiky by neměl být uspěchaný a měl by zahrnovat reformu kazašského jazyka. Tokajev poukázal na to, že v procesu snahy o rychlý přechod na latinku bylo spácháno „mnoho hrubých chyb“ a zdůraznil důležitost důkladného zvážení této otázky. Přinesl příklad použití písmene „Ы” v kazašském jazyce, zmínil slovo „Ырымшыл” se třemi písmeny «Ы», která budou v nové abecedě nahrazena písmenem „igrek”. Tokajev vyjádřil pochybnosti, zda to bude podobné kazašskému jazyku a kdo jej bude schopen pochopit. Prezident vyzval vědce, aby důkladně prostudovali světové zkušenosti v této otázce a přijali promyšlené rozhodnutí. V dubnu 2021 byla představena aktuální verze kazašské abecedy v latince a byl zveřejněn návrh prezidentského dekretu na webu eGov, směřující k efektivní realizaci postupného přechodu kazašského jazyka na latinku (tengrinews.kz, 2023).

3.4.3 Formování anglicky mluvícího obyvatelstva

Anglický jazyk hluboce pronikl mimo jiné do mezinárodních oblastí obchodu, komunikace a vzdělávání. Jeho široké použití z něj udělalo klíčový nástroj pro ekonomický a sociální blahobyt na celém světě. Mnoho sektorů, jako je průmysl počítačového softwaru, se stalo zcela závislými na angličtině, což zdůrazňuje zásadní roli jazyka v moderních ekonomických strukturách. V oblasti vzdělávání, zejména v přírodních vědách, vyžaduje převaha angličtiny v akademické literatuře její výuku, aby byli studenti efektivně připraveni na svou profesní budoucnost. Tato potřeba přispěla k růstu podnikání v oblasti výuky anglického jazyka, významného celosvětového odvětví, což dokazuje ekonomický význam angličtiny ve

vzdělávacím sektoru. Kromě toho je evidentní dominance angličtiny ve vědeckém výzkumu. Významná většina vědeckých prací v různých oborech je psána v angličtině, což podtrhuje důležitost jazyka pro udržení kroku s nejnovějším výzkumem a vývojem. Ekonomický dopad jazyka je patrný také v mezinárodním obchodě. Společnosti ve většině neanglicky mluvících zemích uznávají hodnotu angličtiny v globálním obchodě. Znalost angličtiny je stále důležitější pro podniky, které hledají expanzi, zejména v regionech, kde je angličtina tradičně méně zastoupena (Crystal, 2003).

Na univerzitách v Kazachstánu zahrnuje výuka anglického jazyka řadu inovativních i tradičních přístupů, které jsou zaměřeny na zvýšení efektivity vzdělávacího procesu. Jednou z klíčových metod je použití inovativních výukových metod, které podporují interakci a komunikaci studentů během učení jazyka, a tím přispívají ke zvýšení produktivity a efektivity učitelů. Používání takových přístupů ve výuce jako je hra, například „hotseating“, či Jigsaw, napomáhá zvyšovat motivaci a pozornost studentů, a podněcuje je k aktivnímu užívání jazyka. Metoda „hotseating“ byla používána v dramatickém umění jako technika, která pomáhá hercům hlouběji proniknout do svých rolí, prozkoumávání jejich motivací a chování. Studenti se dostávají do role konkrétní postavy a sedí na „horké židli“, zatímco ostatní kolem nich kladou otázky této postavě. Tato metoda je velmi účinná, když v příběhu dochází k napjatým situacím nebo je třeba učinit důležité rozhodnutí. Umožňuje studentům zvážit, proč se postavy rozhodují určitým způsobem a co by mohly dělat. Hlavním cílem „hotseating“ je, aby studenti porozuměli co postava cítí a jak přemýšlí. Tímto způsobem se učí lépe chápat pocity a myšlení jiných lidí.

Metoda „Jigsaw“ ve výuce anglického jazyka, vyvinutá Eliotem Aronsonem v roce 1971, rozvíjí kritické myšlení a spolupráci. Tato metoda spočívá v tom, že každý student se zaměří na určitý úsek textu a následně se setká s dalšími studenty, kteří se specializují na stejnou oblast, ale z různých skupin. Společně pak formují hlavní body, které následně předávají zpět své původní skupině, čímž zajišťují komplexní porozumění tématu (Saibekova, 2022). Využití informačních technologií hraje klíčovou roli ve výuce anglického jazyka a je důležité pro rozvoj ve formování kompetencí budoucích specialistů. Přístup k materiálům, které tyto technologie nabízí, umožňuje studentům efektivně se učit nové informace. Elektronické knihy, video-prezentace a prezentace jsou cennými nástroji, které obohacují proces učení se jazyka (Abilkairova, 2021).

Jednou z často používaných metod je komunikativní metoda. Je zaměřena na praxi komunikace a je populární jak v Evropě, tak v USA. Tato metoda klade důraz na rozvoj

komunikačních dovedností v anglickém jazyce a pro výuku využívá reálné situace a kontexty. Přímá metoda je také široce používána na kazašských vysokých školách. Soustředí se na studium mluveného jazyka, používaného v každodenním životě, a předpokládá vedení výuky výhradně v angličtině. To pomáhá studentům ponořit se do jazykového prostředí a urychlit učební proces. Audiovizuální metody jsou také používány v některých vzdělávacích institucích. Zahrnují využití audio a video materiálů pro výuku, což pomáhá rozvíjet schopnosti vnímání poslechem a zlepšovat výslovnost. Je důležité poznamenat, že mnoho učitelů kombinuje různé metody, aby zajistili efektivnější a komplexnější výukový proces. Používání kombinace metod umožňuje zohlednit různé styly učení studentů a činí proces více flexibilním (Murtaza, 2016).

4 Vlastní práce

4.1 Analýza programových dokumentů

Tato kapitola se věnuje zkoumání legislativních a programových dokumentů, které formují a ovlivňují jazykovou politiku v Kazachstánu. V rámci této analýzy je pozornost věnována zákonům, ministerstvím školství a vyššího vzdělávání, státním programům. Kromě legislativy a zákonných předpisů je předmětem analýzy také podpora a realizace projektů, jako je „Últtyq ruhani jaňgyru“, Státní program realizace jazykové politiky v Kazachstánu pro období 2020-2025, Plán rozvoje trojjazyčného vzdělávání na léta 2015-2020. Dále jsou prozkoumány dopady Boloňského procesu na jazykovou politiku a na trojjazyčné vzdělávání v Kazachstánu.

4.1.1 Zákony a legislativa

Článek 7 Ústavy Republiky Kazachstán stanovuje kazaštinu jako státní jazyk země, ale ruština je používána v státních institucích a orgánech místní samosprávy. Kromě toho zákon o jazycích č. 151-I, který byl přijat v roce 1997 dne 11. července, upravuje používání jazyků v Kazachstánu. Článek 4 stanoví, že kazašský jazyk je státním jazykem Republiky Kazachstán. Státní jazyk Republiky Kazachstán zdůrazňuje jeho vedoucí roli ve státní správě, legislativě, soudnictví a administrativě. Článek 5 popisuje, že v státních organizacích a orgánech místní samosprávy se vedle kazaštiny oficiálně používá i ruština. V článku 5 - „Jazyk v oblasti vzdělávání, vědy, kultury a komunikačních médií“ - je popsáno, jak v Kazachstánu probíhá výuka v různých jazycích, včetně státního a ruského jazyka, které jsou povinnými předměty ve vzdělávacích institucích. Kazachstán podporuje používání různých jazyků v médiích, například v novinách, v televizi a rádiu. Zvláštní pozornost je věnována kazašskému jazyku, jelikož by měl být stejně široce zastoupen v médiích, jako jakýkoli jiný jazyk používaný v zemi. A proto tím podporuje jeho rozšíření a používání mezi obyvatelstvem.

Podle zákona o vzdělání v Republice Kazachstán, přijatého 27. července 2007 č. 319-III, musí všechny vzdělávací organizace naučit studenty kazašskému jazyku, jelikož je státním jazykem země. Kromě toho musí studenti studovat ruštinu a alespoň jeden cizí jazyk. Tyto požadavky odpovídají povinným vzdělávacím standardům. Proces přípravy a obhajoby vědeckých prací, jako jsou disertace, aktivně využívá oba jazyky: kazašský a ruský

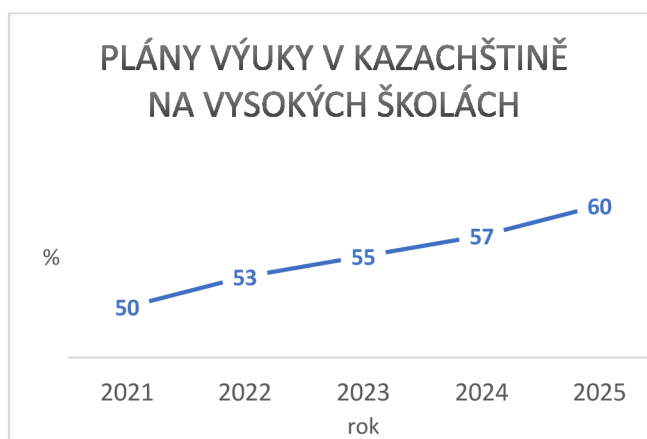
4.1.2 Ustanovení Ministerstva školství

Ustanovení Ministerstva školství a vzdělávací dokumentace ukazují, že Úřad pro realizaci jazykové politiky hraje klíčovou roli v dosahování cílů státní jazykové politiky Kazachstánu. Úřad pro realizaci jazykové politiky je součástí Komitétu pro jazykovou politiku, který spadá pod Ministerstvo vědy a vysokého školství. Tato organizace následuje ústavu země, zákony, předpisy prezidenta a vlády, stejně jako speciální pravidla stanovená pro komitét. Úkoly úřadu zahrnují provádění jednotné státní politiky pro rozvoj jazyků, realizaci Národního projektu „*Últtyq ruhani jaňgyru*“, Státního programu pro provádění jazykové politiky, jakož i organizaci práce na prevenci diskriminace na základě jazyka a efektivní využívání státního jazyka na oficiálních internetových zdrojích

4.1.3 Projekt „*Últtyq ruhani jaňgyru*“

V rámci projektu „*Últtyq ruhani jaňgyru*“ je jedním z klíčových úkolů rozvoj státního jazyka v Kazachstánu. Tento úkol zahrnuje čtyři ukazatele a patnáct postupů. Podle prvního ukazatele budou provedeny změny ve vzdělávacích programech pro předměty „Kazašský jazyk“, „Kazašská literatura“ a „Kazašský jazyk a literatura“ na úrovni středoškolského vzdělávání. Druhý ukazatel je klíčovým prvkem v zajištění dostupnosti a kvality univerzitního vzdělávání v kazašském jazyce. Cílem této iniciativy je podpořit zachování národního jazyka, přičemž současně zajišťuje vysoké standardy vzdělávání. Statistika univerzit ukazuje zvyšování podílu výuky v kazašském jazyce, což zdůrazňuje snahu země posílit jazykové kompetence svých občanů v profesních oborech. Jak ukazuje graf 1, zvýšení podílu výuky z 50 % v roce 2021 na 60 % v roce 2025 na univerzitách za stejné období odráží plány vlády na podporu vzdělávací politiky (Karinova, 2021).

Graf 1 Plány výuky v kazachštině na vysokých školách v letech 2021-2025 (%)

Zdroj: vlastní zpracování. Karinova (2021)

Studium v kazašském jazyce na univerzitách přináší dobré výsledky, zejména v oblastech jako je inženýrství, sociální vědy, obchod a management. Proto existují plány na přípravu 20 nových učebnic v kazašském jazyce ročně pro vysoké školy. Třetí ukazatel programu se zaměřuje na přechod kazašského jazyka na latinskou abecedu s cílem zlepšit kvalitu komunikace. Plánované zvýšení podílu psané komunikace v latině z 20 % v roce 2023 na 50 % do roku 2025 odráží snahu o obnovu vzdělávacího systému a o přiblížení se k mezinárodnímu společenství prostřednictvím používání společných jazykových norem. Čtvrtý ukazatel je zaměřen na rozvoj národního korpusu kazašského jazyka. Korpus představuje elektronickou knihovnu, kde jsou shromážděny texty v kazachštině. Může se jednat o cokoli: knihy, články, zprávy, a sociální sítě (Karinova, 2021).

4.1.4 Státní program realizace jazykové politiky v Kazachstánu

Státní program realizace jazykové politiky v Kazachstánu pro období 2020-2025 měl za cíl vytvoření harmonické jazykové prostředí v zemi. Hlavním cílem programu je modernizace kazašského jazyka na základě latinské abecedy, zvýšení jazykové kultury a rozvoj jazykového kapitálu. Program je také zaměřen na posílení role kazašského jazyka jako prostředku mezietnické komunikace, což zahrnuje rozšíření jeho použití ve vzdělávání, zlepšení dovedností v jeho ovládání v různých sektorech, zdokonalení jeho používání v oblasti informací, kultury, veřejných služeb, médií a podnikání, a také rozšíření jeho používání na mezinárodní scéně.

Analýza současné situace odhaluje významný pokrok v oblasti jazykového rozvoje a integrace. Předchozí program za období 2011-2019 dosáhl 83,3 % svých cílů v oblasti efektivit. Mezi hlavní úspěchy minulého období patří rozšíření počtu škol a center s výukou v kazašském jazyce. Byl proveden přechod administrativy na státní jazyk ve státních úřadech, kde nyní tvoří dokumenty v kazaštině přibližně 93 %. Bylo realizováno 246 vydavatelských projektů, včetně vzdělávacích materiálů, dětských knih, odborných slovníků a vědeckých publikací, stejně jako byly zavedeny televizní a vzdělávací programy zaměřené na studium a propagaci kazašského jazyka. Nicméně byly identifikovány i problémové oblasti, jako je nerovnoměrná úroveň znalosti státního jazyka v rámci společnosti a nízká úroveň motivace k jeho používání v sociálně-komunikativním prostředí. Řešení těchto problémů vyžaduje rozšíření oblastí, kde se kazašský jazyk používá, a zvýšení jeho společenského prestiže.

V rámci sociálně-funkčního parametru programu pro realizaci jazykové politiky v Kazachstánu na období 2020-2025 došlo k změnám v univerzitním vzdělávání. Počet studentů studujících v kazaštině stoupl, v akademickém roce 2018-2019 dosáhl 83 %. Zároveň se zvyšuje počet univerzitních programů vyučovaných v angličtině, což odráží snahu Kazachstánu dosáhnout mezinárodních vzdělávacích standardů. Existují i problémy, jako je nedostatek státních jazykových vzdělávacích center v některých oblastech, což komplikuje bezplatné vzdělávání dospělých v oficiálním jazyce. S přechodem na latinku je nutné zvýšit kapacity center a národního testovacího systému „Kaztest“ pro vzdělávání učitelů a veřejnosti. Systém „Kaztest“ se významně podílí na hodnocení znalosti kazaštiny.

4.1.5 Plán rozvoje trojjazyčného vzdělávání na léta 2015-2020

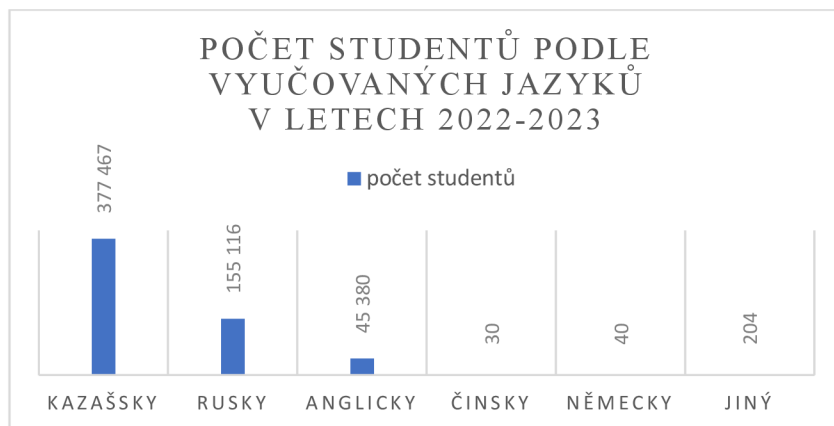
V roce 2015 byl realizován program „Plán národa - 100 konkrétních kroků“, z nichž 79. krokem byl „Postupný přechod na výuku v angličtině ve vzdělávacím systému na středních školách a vysokých školách“. Hlavním cílem tohoto kroku je zvýšení konkurenceschopnosti absolventů a růst exportního potenciálu vzdělávacího sektoru.

Projekt „Plán rozvoje trojjazyčného vzdělávání na léta 2015-2020“ byl zahájen na základě pokynu hlavy státu Kazachstánu, který byl dán na 22 zasedání Shromáždění lidu Kazachstánu 23. dubna 2015 a byl zahrnut do plánu národa „100 konkrétních kroků: moderní stát pro všechny“. Tento projekt si klade za cíl postupné zavádění trojjazyčného vzdělávání na všech úrovních vzdělávacího systému v Kazachstánu za účelem zvýšení konkurenceschopnosti země a rozvoje lidského kapitálu (graf 2). Na vývoji a realizaci programu se podílelo Ministerstvo vědy a vysokého školství a Ministerstvo kultury a sportu Republiky Kazachstán. V rámci programu bylo stanoveno sedm strategických směrů, jako je právní a legislativní základ, vědeckovýzkumná činnost, metodologické a vzdělávací zabezpečení, příprava a rozvoj kvalifikace, institucionální podpora, informační doprovod a financování.

V rámci strategického směru „metodologické a vzdělávací zabezpečení“ se provádí komplexní práce zaměřená na vývoj domácích učebnic a učebních metodických sad pro jazykové disciplíny, a adaptaci zahraničních učebnic v anglickém jazyce pro střední a vyšší školy. Ve čtvrtém strategickém směru „příprava a rozvoj kvalifikace“ probíhá monitorování potřeb v oblasti pedagogických pracovníků, což umožňuje identifikovat současné a předpokládané nedostatky vyučujících schopných vyučovat ve třech jazycích. Dále se vypracovávají plány přípravy a programy dalšího vzdělávání, které zahrnují i jazykové stáže,

aby pedagogové mohli efektivně fungovat v novém trojjazyčném vzdělávacím prostředí. Úspěch tohoto programu značně závisí na kvalitě přípravy učitelů a dostupnosti vzdělávacích materiálů pro všechny studenty.

Graf 2 Počet studentů podle vyučovaných jazyků v letech 2022-2023

Zdroj: vlastní zpracování. Qazstat (2022)

4.1.6 Boloňský proces

Analytická zpráva o implementaci parametrů Boloňského procesu na univerzitách Republiky Kazachstán ukazuje významný roční nárůst počtu studentů, kteří získávají vzdělání ve třech jazycích. Politika vzdělávání ve třech jazycích na kazachstánských univerzitách je implementována ve třech směrech: poměr 50:20:30, pro přírodní vědy a vzdělávací programy pouze v angličtině. Kontingent studentů studujících trojjazyčně podle úrovně vzdělání je zobrazen v tabulce 1.

Tabulka 1 Kontingent studujících trojjazyčně podle úrovně vzdělání (počet studentů)

úroveň vzdělání	rok 2019	rok 2020	rok 2021
bakalářské studium	33625	81094	95579
magisterské studium	3995	5276	8269
doktorské studium	441	860	2135
celkový počet	38061	87230	105983

Zdroj: vlastní zpracování. Ministerstvo vědy a vysokého školství (2021)

Období 2019 až 2021 vykazuje rostoucí trend v počtu studentů vzdělávaných ve třech jazycích. V roce 2019 bylo ve třech jazycích vyučováno 5,84 % z celkového počtu 651 520 studentů, což se v roce 2020 zvýšilo na 14 % a poté v roce 2021 na 17,1 %. Tento nárůst také odpovídá zvýšení počtu univerzit, které implementují trojjazyčnou politiku, z 57 univerzit v roce 2019 na 70 v roce 2021. Současně je zaznamenán každoroční růst počtu studentů, kteří mají certifikáty jako IELTS a TOEFL (tabulka 2). To odráží silný důraz na

znalost anglického jazyka, která je klíčová pro integraci do Evropského vzdělávacího prostoru, jak je nastíněno v Boloňském procesu.

Tabulka 2 Kontingent studentů studujících trojjazyčně, kteří mají certifikáty IELTS, TOEFL (počet studentů)

Rok	Celkový počet studentů studujících anglicky	Z toho počet s certifikátem IELTS TOEFL	Z toho počet s certifikátem IELTS TOEFL úroveň B2	Z toho počet s certifikátem IELTS TOEFL úroveň C1
2019	38061	951	510	186
2020	87230	1541	831	222
2021	105983	9805	6491	2489

Zdroj: vlastní zpracování. Ministerstvo vědy a vysokého školství (2021)

4.2 Integrace a vliv

Cílem této podkapitoly je zjistit, zda je trojjazyčná politika a její provádění podle programových dokumentů skutečně účinné. Proto byl proveden strukturovaný rozhovor se dvěma respondenty, a jejich odpovědi následně porovnána. Respondenti tohoto rozhovoru mají přímou zkušenost s politikou trojjazyčnosti v kontextu univerzitního vzdělávání. V souladu s tímto zaměřením byli za respondenty vybráni dva absolventi vysoké školy v Kazachstánu. První respondentka je dvacet dva letá žena, která absolvovala studium v oblasti cestovního ruchu na Euroasijské národní univerzitě pojmenované po Gumilyovovi ve městě Astana, kde nadále žije. Druhý respondent je dvacet tři letý muž, který studoval v letech 2018 až 2022 na Torajgyrově univerzitě ve městě Pavlodar. Specializoval se na obor „organizace dopravy a provozu“. Rozhovor byl strukturován na základě předem připravených otázek, které jsou uvedeny níže (rovněž viz příloha 1):

1. Jaký obor jste studoval(a)?
2. Jakým jazykem probíhá výuka na vaše univerzitě a jaké jazyky jsou zastoupeny v učebním plánu?
3. Jaké jazyky jste na vysoké škole studoval(a) a proč jste si tyto jazyky vybral(a)?
4. Kolik hodin týdně je věnováno studiu každého z jazyků?
5. Jaké výhody a nevýhody trojjazyčnosti byste zdůraznil(a) na základě vašich zkušeností?
6. Myslíte si, že je dostatek zdrojů (například finančních zdrojů, materiálů pro výuku, vybavení školy) pro efektivní studium tří jazyků?

7. Jak dle vašeho názoru trojjazyčná politika ovlivňuje akademický výkon a motivaci studentů?
8. Jaká je vaše osobní zkušenost s používáním anglického jazyka v učebním procesu vaší univerzity?
9. Máte nějaké návrhy na zlepšení implementace politiky trojjazyčnosti na kazašských univerzitách?

Rozhovory s respondenty byly provedeny individuálně prostřednictvím platformy Telegram dne 5. března 2024. Tento přístup umožnil komunikaci bez ohledu na geografickou polohu respondentů. Výsledky odhalily několik klíčových témat týkajících se trojjazyčné politiky na univerzitách. Rozhovory s dvěma absolventy univerzit v Kazachstánu poskytly cenný vhled do fungování trojjazyčné politiky na jejich univerzitách a odhalily dopad trojjazyčné jazykové politiky na studenty. Z analýzy odpovědí vyplynuly klíčové poznatky, které jsou zpracovány v následujících podkapitolách.

4.2.1 Studijní obory a jazyková výuka

Na Euroasijské národní univerzitě pojmenované po Gumilyovovi v Astaně studovala pevná respondentka obor cestovní ruch. Tento obor jí nabídl možnost studovat v kazašském jazyce s volitelnými jazyky jako angličtina, turečtina, italština a francouzština. Angličtinu si vybrala kvůli její globální relevanci a turečtinu z praktických důvodů, jelikož měla v plánu studijní pobyt v Turecku. Důraz na multilingvální vzdělávání jí poskytl unikátní příležitost rozšířit si jazykové dovednosti a mezikulturní porozumění. Na studium turečtiny byly věnovány 2 hodiny v týdnu, na anglický jazyk až 3 hodiny.

Druhý respondent studoval na Torajgyrově univerzitě v Pavlodaru obor „organizace dopravy a provozu“ uvedl, že výuka byla možná v ruštině a kazaštině, s povinnou angličtinou pro všechny. Jeho výuka probíhala v ruštině, a dále ještě studoval angličtinu a kazaštinu. Výuka jazyků byla do studijního plánu zařazena jen v prvním ročníku, a to 3 hodiny angličtiny a 3 hodiny kazaštiny týdně. Zároveň studoval čínštinu, kterou se naučil velmi dobře. Kromě toho se rozhodl studovat čínštinu, protože byl motivován osobním zájmem naučit se tento jazyk, což považoval za jednu z klíčových dovedností pro svoji budoucí kariéru.

4.2.2 Výhody a nevýhody trojjazyčnosti

Výhody trojjazyčnosti, jak je vnímají první a druhý respondent, sahají od zlepšení mezikulturní komunikace po rozvoj odborných znalostí. První respondentka zdůrazňuje, že

takové vzdělávací prostředí podporuje rozvoj dovedností nezbytných pro úspěch v globalizovaném světě. Druhý respondent zároveň přináší hlubší pohled na výzvy a nuance spojené s trojjazyčným vzděláváním.

Podle druhého respondenta učení se třem jazykům současně může znamenat obrovský kognitivní nárok na studenty na jedné straně, avšak zároveň může podporovat flexibilitu myšlení a schopnost rychle se adaptovat na nové informace na straně druhé. Podle jeho slov tato praxe vede k lepšímu zpracování informací a celkově přispívá k osobnímu rozvoji studentů. Nicméně, respondent zdůrazňuje také výzvy, jako jsou jazykové bariéry mezi různými jazykovými skupinami. Pro něho byl výzvou kazašský jazyk, který patří do skupiny turkických jazyků. Respondent během studia zaznamenal, že pro efektivní studium tří jazyků je nedostatek kvalifikovaných učitelů a dostatečných materiálů. To je podle něj způsobeno nejen nedostatkem zájmu mezi potenciálními pedagogy, ale také specifickými potřebami kazašského trhu práce, které nemusí vždy odpovídat nabídce vzdělávacích programů v těchto jazycích. Významným bodem, který přinesl do diskuse, je otázka motivace. Z jeho zkušeností vyplynulo, že trojjazyčná politika sama o sobě nemusí být dostatečným motivátorem pro studenty, zejména pokud se setkají s obtížemi při studiu jazyka, který jim není blízký. Uvádí příklad, kdy potřeba dosáhnout určité úrovně v jazyce pro získání stipendia může vyvíjet na studenty značný tlak, který může vést k opačnému efektu, než je motivace k učení.

4.2.3 Osobní zkušenosti s používáním jazyků

Podle první respondentky anglický jazyk, který byl součástí jejího studijního programu, rozšířil její perspektivu na pracovním trhu. Turečtina, kterou si vybrala v rámci přípravy na studijní pobyt v Turecku, jí umožnila se ponořit do nové kultury a získat nové zkušenosti. Druhý respondentův pohled na učení se a používání angličtiny je ten, že interaktivní metody výuky, jako jsou diskuse a hry, mohou značně zlepšit jazykové dovednosti a zájem studentů o studium. Zmínka o hodinách, kde se hrály hry a vedly debaty v angličtině, ukazuje na efektivní strategie pro zvýšení zapojení studentů a učení se prostřednictvím zábavy a praktické aplikace jazyka.

4.2.4 Návrhy na zlepšení

Z osobních zkušeností respondenti vyplynuly konkrétní návrhy na zlepšení trojjazyčné politiky na univerzitách. První respondentka zdůrazňuje důležitost finanční motivace pro

učitele, kteří vyučují své předměty v cizím jazyce. Podle ní by zvýšení odměňování mohlo podstatně přispět k motivaci učitelů věnovat se dalšímu vzdělávání v jazyce a tím zlepšit kvalitu vzdělávání. Kromě toho navrhuje pravidelnou organizaci konverzačních kroužků s rodilými mluvčími, což by studentům poskytlo jedinečnou praxi a příležitost pro zlepšení jazykových dovedností v reálných komunikačních situacích. Druhý respondent poukazuje na nutnost mít k dispozici kvalifikovanější učitele s kreativním a inovativním přístupem k výuce, kteří by měli zájem o problematiku a byli schopni efektivně předávat své znalosti studentům. Zdůrazňuje význam svobody volby pro studenty, kteří by měli mít možnost rozhodnout se pro studium témat, která je nejvíce zajímají a motivují. Tato flexibilita by podle něj mohla zvýšit celkovou motivaci k učení tím, že by studentům umožnila věnovat se oblastem, jež považují za relevantní a stimulující. Navrhuje také zavedení určitých pobídek, jako jsou například bonusové body, které by mohly studenty motivovat k lepším výkonům.

Rozhovory s absolventi poskytly cenný vhled do reality a výzev spojených s implementací trojjazyčné politiky. Jedním z klíčových zjištění byla identifikace pozitivních aspektů trojjazyčného vzdělávání, jako jsou rozšířené jazykové a kulturní znalosti, zlepšení mezikulturní komunikace a přínosy pro profesní rozvoj studentů. Na druhé straně odpovědi respondentů poukázaly na řadu výzev, jako jsou nedostatečné zdroje pro studium jazyků, nedostatek kvalifikovaných učitelů a přílišná rigidita v učebních programech, což omezuje možnosti studentů vybrat si jazyky podle svých zájmů. Tyto problémy naznačují, že pro úspěšnou implementaci trojjazyčné politiky je nezbytné řešit otázky motivace, dostupnosti zdrojů a flexibility vzdělávacího systému. Celkově zjištění z těchto rozhovorů podporují nutnost dalšího výzkumu, jak nejlépe rozvíjet a implementovat trojjazyčnou politiku na univerzitách, aby byla v souladu s potřebami a očekáváním studentů a současně přispívala k širším společenským a vzdělávacím cílům.

4.3 Srovnávací analýza s trojjazyčnou zemí

V době globalizace a potřeby úspěšné implementace mnohojazyčného přístupu do vysokoškolského vzdělávání je zvláštní zájem o zkušenosti Belgie – země s rozvinutou trojjazyčnou politikou. Ve Belgii jsou oficiálními jazyky francouzština, nizozemština a němčina (Aunger, 1993).

Belgie se skládá ze tří regionů a čtyř jazykových zón: frankofonní (francouzsky mluvící), holandský (nizozemsky mluvící), dvojjazyčný Brusel a německy mluvící

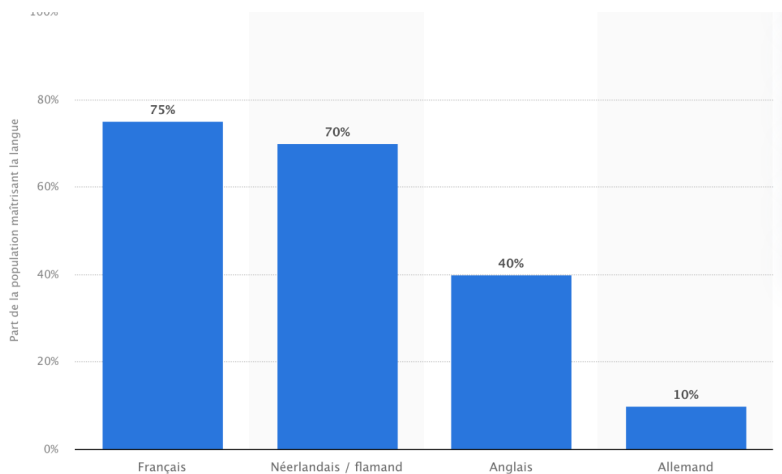
oblast(Ibanez,2023). Změny hranic těchto jazykových oblastí jsou možné pouze prostřednictvím legislativního procesu, který vyžaduje podporu většiny v každé jazykové skupině obou komor parlamentu a kvalifikované většiny hlasů. Vláda je utvářena s cílem zajištění vyváženého zastoupení frankofonního a nizozemsky mluvícího obyvatelstva, s výjimkou případů, kdy jde o premiéra. Pravomoci v oblasti kultury a vzdělávání jsou rozděleny mezi Radami francouzského a vlámského společenství, které mají právo vydávat dekrety s legislativní silou ve svých regionech a stanovovat rámce mezinárodní spolupráce a kulturní výměny.

Společenstvím vlámského a německy mluvícího obyvatelstva je přiznána autonomie v regulaci používání jazyků ve správních záležitostech, ve vzdělávání a v sociálních vztazích na pracovištích. Je také zajištěna možnost spolupráce mezi Radou Francouzského společenství a regiony pro vykonávání pravomocí ve frankofonních oblastech. Ústava země, která zdůrazňuje její mnohojazyčnost, byla publikována ve francouzštině, nizozemštině a němčině.

4.3.1 **Oficiální jazyky**

Na níže uvedeném obrázku 2 je zobrazen graf rozložení znalosti jazyků mezi belgickou populací v roce 2021. Podle grafu číslo je francouzština nejrozšířenějším jazykem, který ovládá 75 % populace. Nizozemština (nebo vlámsština) je na druhém místě s 70 % populace, která jazyk ovládá. Angličtinu zná 40 % lidí. Němčina, přestože je jedním z oficiálních jazyků země, je na posledním místě s podílem 10 %. Německý jazyk dnes tvoří menšinu v Belgii a pouze 10 % populace ho používá. Tento jev souvisí s vznikem německojazyčného společenství v zemi po druhé světové válce. Lze to vysvětlit tím, že jako kompenzaci za první světovou válku předala Německo Belgii Východní kantony.

Obrázek 2 Podíl populace ovládající každý z jazyků uváděných mezi nejvíce mluvenými v Belgii v roce 2021

Zdroj: Statista Research Department (2021)

Na obrázku 3 „Jazyková mapa Belgie“ ukazuje, že země má tři oficiální jazyky, převládající jazyk se liší podle regionu. Země je rozdělena do tří hlavních oblastí: Flandry, Valonska a Bruselu, přičemž každá má své jazykové specifika. Ve Flandrech dominuje nizozemština (označeno modrou barvou na mapě), ve Valonsku (červenou) a Bruselu (fialovou) francouzština a v malé východní oblasti se používá němčina (oranžovou).

Obrázek 3 Jazyková mapa Belgie

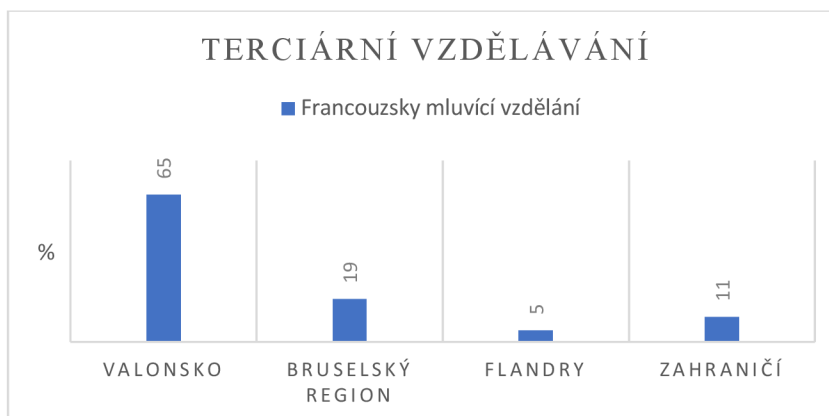

Zdroj: ASSETS (2023)

4.3.2 Systém vzdělávání

V Belgii prošel vzdělávací systém významné reformy s třetí státní reformou v roce 1988. Toto vedlo k vytvoření odlišných vzdělávacích systémů řízených flámská komunita, frankofonní a německy mluvící komunitách. Je však důležité poznamenat, že zodpovědnost za vysokoškolské vzdělání většinou spočívá na flámské a frankofonní komunitě, protože německy mluvící jednotlivci obvykle získávají vysokoškolské vzdělání v institucích frankofonní komunity nebo v Německu. Od přijetí Boloňského procesu/Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání od roku 1999, v Belgii následuje systém Bakalář/Magistr. Ve frankofonní části Belgie existují čtyři hlavní typy vysokoškolských institucí: univerzity, vysoké školy, školy umění University Colleges of Teacher Education.

Graf 3 Rozdělení studentů ve francouzsky mluvícím vzdělání v Belgii pro školní rok 2020-2021 podle regionu bydliště (v %)

Zdroj: vlastní zpracování. Statista Research Department (2024)

V grafu 3 je zobrazeno rozložení studentů frankofonního vzdělávání v Belgii pro školní rok 2020-2021 podle regionů bydliště. Ve Valonsku 65 % studentů získává frankofonní vzdělání, v Bruselském regionu 19 %, ve Flandrech pouhých 5 % a dalších 11 % studentů frankofonního vzdělání žije mimo Belgie.

Jazykové požadavky ve vysokoškolském vzdělání ve Valonsko-Bruselské federaci platí pro tři obory bakalářského studia: učitelé základních škol, učitelé primárního vzdělávání a pedagogové předškolního vzdělávání. Pro přijetí na tyto obory musí kandidáti prokázat svou znalost francouzského jazyka na úrovni B2 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Potvrzením jsou výsledky jednoho ze standardizovaných testů: DALD (B2), DELF (B2), TEF (úroveň 4) nebo TCF (B2). Nicméně existují výjimky z tohoto pravidla. Studenti, pro které je francouzština mateřským jazykem, a občané zemí, kde je

francouzština oficiálním jazykem, jsou osvobozeni od povinnosti složit test. Kromě toho jsou osvobozeni i ti, kteří již získali nejméně 45 kreditů za kurzy vedené ve francouzštině. Co se týče jazykových požadavků na vysokoškolské vzdělání ve Vlámském regionu, pro bakalářské a magisterské programy vedené v angličtině je klíčovým požadavkem znalost anglického jazyka na úrovni B2 dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Tato úroveň odpovídá minimálnímu skóre 510 až 559 bodů ve skórovacím systému papírové verze testu TOEFL nebo 72 až 94 bodů ve skórovacím systému online verze. Pro test IELTS je minimální celkové skóre 6,0. Kromě anglického jazyka je pro studium v nizozemštině ve většině bakalářských programů také vyžadována znalost jazyka na úrovni B2. Pro specializovanější programy může být požadována úroveň C1, což je typické například pro bakaláře v oblasti aplikované jazykovědy.

4.3.3 Programy pro podporu trojjazyčnosti

Program Erasmus+ aktivně funguje v Belgii, zajistí plné zapojení země do všech aktivit programu. Tato iniciativa zahrnuje podporu studentů a mládežnických zástupců účastnících se mezinárodní dlouhodobé mobility bez přímého spojení s programem. Podpora Erasmus+ v Belgii je poskytována prostřednictvím různých agentur, které jsou rozděleny podle jazykových komunit země. Pro frankofonní komunitu jsou klíčovými organizacemi AEF-Europe, která se zabývá evropskými programy v oblasti vzdělávání a školení, a BIJ (Le Bureau International Jeunesse), zaměřená na evropskou mládežnickou politiku. Vlámská komunita obdržuje podporu od EPOS vzw a JINT, které podporují mezinárodní výměnu a spolupráci v mládežnické oblasti. Německojazyčná komunita je zastoupena Le Jugendbüro, která se zabývá evropskými vzdělávacími programy.

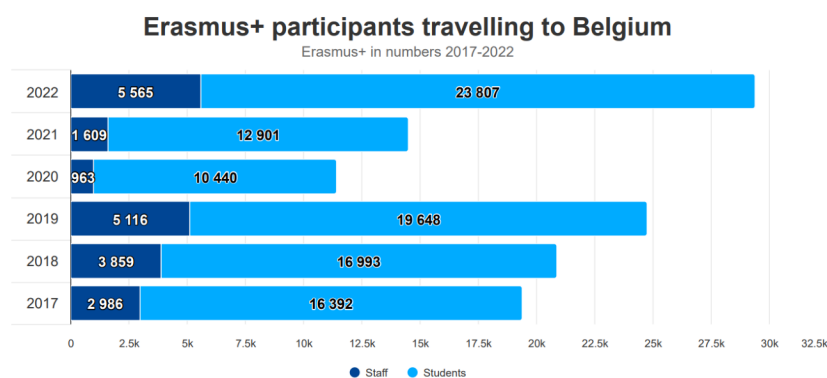
Belgie demonstruje svou angažovanost v podpoře trojjazyčnosti a mezinárodních zkušeností studentů prostřednictvím programů zaměřených na podporu studentské mobility. Vláda Vlámského regionu intenzivně podporuje mobilitu studentů poskytováním stipendií pro studium, stáže a realizaci diplomových prací mimo Evropskou unii, což překračuje rámec programu Erasmus+. Současně se iniciativa zaměřující se na spolupráci s prioritními zeměmi snaží o facilitaci výměn mezi Vlámskem a specifickými zeměmi včetně Brazílie, Chile, Japonska, Mexika, Maroka, Ruska, Jihoafrické republiky, Turecka a Spojených států amerických, a to prostřednictvím podpory výstupní mobility a bilaterálních projektů.

Paralelně je důraz kladen na podporu regionální spolupráce v Belgii skrze projekt Erasmus Belgica, jenž usiluje o podporu vnitřní mobility studentů mezi třemi belgickými komunitami

a zlepšení jejich jazykových dovedností. Tento program, inspirovaný principy Erasmu, poskytuje stipendia zahrnující jak pevnou částku, tak měsíční příspěvek účastníkům. Podpora mezikomunitních výměn je dále rozšířena prostřednictvím Fondu prince Filipa, který podporuje výměny mezi studenty různých belgických komunit s důrazem na inovativní a mezikulturní výzkumné přístupy a rozvoj dovedností v oficiálních jazycích Belgie. Kromě toho byl proces uznávání zahraničních kvalifikací zjednodušen díky Vyššímu vzdělávacímu zákonu a principům Lisabonské úmluvy o uznávání, což významně přispívá k usnadnění mezinárodní mobility studentů a vzdělávacích výměn.

Obrázek 4 a obrázek 5 ukazují trendy účastníků programu Erasmus+, kteří cestují „do“ a „z“ Belgie od roku 2017 do roku 2022. Od roku 2017 do roku 2022 byl zaznamenán významný nárůst počtu studentů a zaměstnanců účastnících se programu Erasmus+ a přijíždějících do Belgie. V roce 2017 činil celkový počet 16 392 osob, z toho 2 986 zaměstnanců a 13 406 studentů. K roku 2022 se celkový počet zvýšil na 29 372, z toho 5 565 zaměstnanců a 23 807 studentů. To naznačuje stabilní vzestupný trend po dobu šesti let, přičemž největší nárůst byl pozorován v kategorii studentů. Obrázek 4 ukazuje dočasné snížení v roce 2020 způsobené globální pandemií COVID-19.

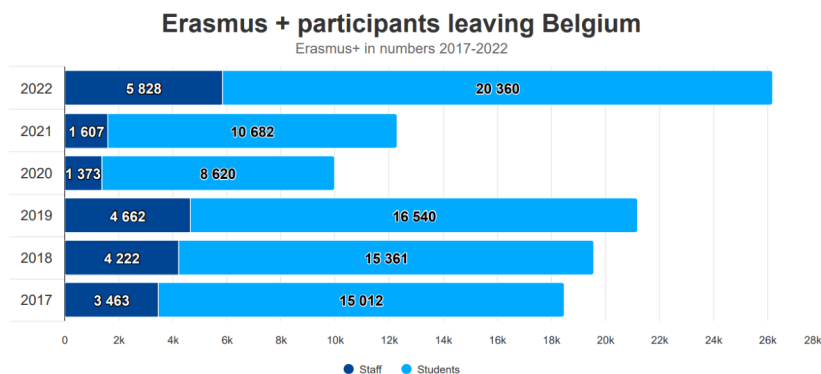
Obrázek 4 Erasmus+ účastníci cestující do Belgie

Zdroj: European Union (2023)

Pro účastníky programu Erasmus+, kteří opouštějí Belgii, je zřejmý podobný celkový vzestupný trend od roku 2017 do roku 2022 (obrázek 5). V roce 2017 činil celkový počet účastníků 18 475, z toho 3 463 zaměstnanců a 15 012 studentů. V roce 2022 tyto čísla vzrostla na 26 188 osob, z toho 5 828 zaměstnanců a 20 360 studentů. Stejně jako u příchozích účastníků bylo v roce 2020 pozorováno snížení na 1 373 zaměstnanců a 8 620 studentů

Obrázek 5 Erasmus + účastníci odjíždějící z Belgie

Zdroj: European Union (2023)

Při srovnání obou grafů (obrázek 4 a obrázek 5) je zřejmé, že počet lidí přicházejících a odcházejících z Belgie neustále roste, s výjimkou poklesu v roce 2020 způsobeného pandemií. Počet studentů opouštějících Belgii pro výměnu v rámci programu Erasmus+ v roce 2022 téměř zdvojnásobil ve srovnání s úrovní v roce 2020. Větší počet studentů ve srovnání se zaměstnanci v obou grafech zdůrazňuje důraz programu na studentskou mobilitu.

5 Výsledky a diskuse

5.1 Analýza zjištěných informací

Tato část bakalářské práce se zaměřuje na průzkum trojjazyčné politiky v Kazachstánu. Analyzuje programové dokumenty a rozhovory s respondenty o jejich zkušenostech s implementací této politiky v oblasti univerzitního vzdělávání, včetně její výhody a nevýhody. Cílem je zhodnotit efektivitu a dopad jazykové politiky v Kazachstánu a navrhnout případná zlepšení.

5.1.1 Diskuse o významu legislativní a programové podpory

Růst podílu výuky v kazašském jazyce na vysokých školách, jak je zobrazeno na grafu číslo 1, je výsledkem projektů „Últtyq ruhani jaňgyru” a Státní program realizace jazykové politiky v Kazachstánu pro období 2020-2025. Zvyšování podílu výuky v kazašském jazyce ukazuje ukazatele z 50 % v roce 2021 na 53 % v roce 2022, poté na 55 % v roce 2023, dosahuje 57 % v roce 2024 a má dosáhnout 60 % do roku 2025. Postupný růst podílu výuky v kazachštině je hlavně spojen s metodickým přístupem, který zahrnuje zavedení latinské abecedy a rozvoj korpusu národního jazyka. Přechod administrativy na státní jazyk v státních úřadech a rozšíření produkce vzdělávacích materiálů v kazaštině napomáhají k posílení jazyka v oficiálních a vzdělávacích kontextech. Iniciativy jako zavedení testovacího systému „Kaztest” pomáhají zlepšit jazykové dovednosti.

Rozšíření kazašského jazyka není jen důsledkem současných projektů a státních programů, ale je to také vyvrcholení historického vývoje, jak je popsáno v teoretické části. Po staletích válek a represí, které vyvrcholily v sovětském období, přechod administrativy na státní jazyk a podpora kazaštiny staly klíčovými faktory pro obnovu a zachování národního jazyka. Vzpomínky na tragické události, jako byly nájezdy Džungarů a Želtoxanské povstání, posílily národní vědomí a touhu po ochraně a rozvoji kazašského jazyka a celé kultury.

5.1.2 Reflexe výsledků rozhovorů s respondenty

Výsledky rozhovoru odhalují jak výhody, tak výzvy spojené s trojjazyčným vzdělávacím systémem. První respondentka zdůrazňuje, jak mnohojazyčné vzdělání rozšiřuje jazykové dovednosti a mezikulturní porozumění. Na druhou stranu druhý respondent zdůrazňuje, jak studium tří jazyků současně může podporovat flexibilitu myšlení a adaptabilitu. Současně výzvy zahrnují jazykové bariéry, nedostatek kvalifikovaných učitelů, což ukazuje na

důležitost kvality výuky. Také je zdůrazněna otázka motivace, kdy trojjazyčná politika sama o sobě nemusí být dostatečným stimulem, a potřeba finančních a materiálních pobídek jak pro učitele, tak pro studenty.

Respondenti navrhují řešení, včetně finančního odměňování pro učitele, pravidelné pořádání konverzačních klubů s rodilými mluvčími, zlepšení kvalifikace učitelů a větší volnost výběru jazyku pro studenty. Jelikož měl druhý respondent problémy s povinným studiem jednoho z oficiálních jazyků, kazachštiny, protože mu turkická jazyková skupina nevyhovuje. Z rozhovoru vyplývá, že trojjazyčné vzdělání má potenciál přinášet významné výhody, ale zároveň vyžaduje pečlivé řešení výzev.

5.2 Srovnání s Belgií

Při porovnání jazykové politiky Kazachstánu a Belgie je patrné, že obě země podporují jazykovou rozmanitost, ale každá to dělá jinak. Kazachstán uznává kazaštinu jako státní jazyk a ruštinu se používá v státních institucích a místní samosprávě, zatímco v Belgii, s třemi oficiálními jazyky, je zřetelná vysoká míra bilingvismu, přičemž francouzština a nizozemština jsou nejrozšířenější. V Kazachstánu je zřetelný posun k angličtině, jak ukazuje růst studentů ve trojjazyčných programech. V roce 2019 bylo v trojjazyčných programech vzděláváno 5,84 % studentů, v roce 2020 to bylo již 14 % a v roce 2021 se tento podíl zvýšil na 17,1 %. Zvýšení počtu studentů je v souladu s rostoucím počtem univerzit přijímajících trojjazyčnou politiku - z 57 univerzit v roce 2019 na 70 v roce 2021. Zatímco v Belgii došlo k nárůstu účasti na programu Erasmus+ jak pro příchozí, tak pro odchozí účastníky během let 2017 až 2022, s výjimkou poklesu v roce 2020, což lze připsat dopadu globální pandemie COVID-19.

5.3 Doporučení k lepší realizaci trojjazyčné politiky

Na základě podrobné analýzy o politice trojjazyčnosti v Kazachstánu lze formulovat několik klíčových doporučení, která by mohla přispět k lepší realizaci trojjazyčné politiky. Prvním krokem by mělo být zvýšení podpory a zdrojů pro učitele, což zahrnuje nejen finanční ohodnocení, ale také přístup k vzdělávacím materiálům a školení. Toto je důležité pro zajištění kvality výuky a účinné implementace trojjazyčné politiky.

Dalším důležitým krokem je poskytnutí větší flexibility při výběru jazyků, což umožní studentům vybírat jazyky podle svých preferencí a schopností, což by mohlo výrazně zlepšit jejich motivaci a výsledky ve vzdělávání.

Rozvoj jazykových klubů a interakce s rodilými mluvčími je také klíčovým faktorem pro zlepšení jazykových dovedností a mezikulturního porozumění. Tyto aktivity mohou studentům nabídnout praktické zkušenosti a možnost prohloubit své jazykové dovednosti v reálném kontextu. Dalším důležitým aspektem je pravidelné monitorování a hodnocení politiky a jejích výsledků, což umožní neustálé zdokonalování přístupů a metod.

Dále jsou uvedena doporučení pro zavedení trojjazyčnosti na státní úrovni. Jedním z klíčových doporučení je uznání angličtiny jako třetího „oficiálního“ jazyka v Kazachstánu. Toto nové opatření by vyžadovalo významné finanční investice ze strany státu. Je nutné upravit vzdělávací programy, zakoupit učebnice a zdroje a vytvořit potřebnou infrastrukturu pro výuku angličtiny na všech úrovních vzdělávání. Avšak navzdory těmto počátečním finančním výzvám by měly být investice do vzdělání vnímány jako klíč k dlouhodobému úspěchu a rozvoji státu.

Dodržováním těchto doporučení by mohl Kazachstán nejen zvýšit efektivitu své trojjazyčné politiky, ale také posílit jazykové dovednosti a mezikulturní porozumění svých občanů.

6 Závěr

V závěru bakalářské práce lze konstatovat, že jazyková politika Kazachstánu, která spojuje kazaštinu, ruštinu a angličtinu, představuje ambiciózní projekt, který hraje klíčovou roli v procesu integrace Kazachstánu do univerzitního vzdělání.

V práci byla systematicky zkoumána role a místo každého z těchto jazyků v systému vzdělávání a ve společnosti jako celku, byly identifikovány problémy a možnosti, které s sebou nese trojjazyčná politika. Bylo zjištěno, že i když existují určité překážky a problémy, jako je nedostatek finančních a vzdělávacích zdrojů pro učitele, omezený přístup k materiálům pro studium angličtiny a potřeba zvýšení flexibility ve výuce jazyka, tyto problémy lze řešit prostřednictvím strategických opatření a posílení podpory ze strany státu. Tímto způsobem tato práce přispěla k porozumění složitosti jazykové politiky v Kazachstánu a její důležitosti pro budoucí rozvoj země, a navrhla konkrétní doporučení, jak efektivněji provádět tuto politiku za účelem dosažení jejích cílů.

7 Seznam použitých zdrojů

- ABILKAIROVÁ R., SADYKOVÁ R. 2021. Rysy využití moderních technologií v rozvoji jazykové kompetence. Věstnická řada „Filologické vědy“. s. 88–94. ISSN 1728-7804. Dostupné z: [doi:10.51889/2021-2.1728-7804.11](https://doi.org/10.51889/2021-2.1728-7804.11)
- ALTYNBEKOVA, O. 2015. Jazykové posuny v oblasti vzdělávání Republiky Kazachstán. Ruský jazykový časopis / ruský jazyk. S. 55–74. ISSN 0036-0252.
- AMANZHOLLOVA D. 2016. Jazyková politika a kultura manažerů Kazašské autonomní sovětské socialistické republiky. 1920-1936 Ruské regiony: pohled do budoucnosti. (2 (7)), s. 36–61. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/yazykovaya-politika-i-kultura-upravlentsev-kazahskoy-assr-1920-1936-gg>
- AUNGER, E. 1993. Regional, national, and official languages in Belgium. *International Journal of the Sociology of Language*. 1993(104), 31–48. ISSN 1613-3668. Dostupné z: [doi:10.1515/ijsl.1993.104.31](https://doi.org/10.1515/ijsl.1993.104.31)
- ARONIN, L., SINGLETON, D. 2012. Multilingualism. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. ISBN 978-90-272-7498-4.
- ARUTYUNOVA M. 2012. *На пространстве СНГ. Языковая политика и статус русского языка в СССР и государствах постсоветского пространства*. Вестн. Моск. ун-та. Сер. 25. Международные отношения и мировая политика. 2012. No 1. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/yazykovaya-politika-i-status-russkogo-yazyka-v-sssr-i-gosudarstvah-postsovetskogo-prostranstva/viewer>
- ASSETS. 2023. Jazyková mapa Belgie. Dostupné z: https://assets.tumblr.com/assets/html/like_iframe.html?_v=c96f30edcf75919c3976e1403422560b#name=mapsontheweb&post_id=733596350907924480&color=black&rk=ErshLUdc&slug=language-map-of-belgium-by-onceuponamap
- BAKHTIGAREEV R. 2017. Latinská abeceda v Kazachstánu: historie a vyhlídky. Latinská abeceda v Kazachstánu: historie a vyhlídky. Dostupné z: <https://regnum.ru/article/2262196>
- CRYSTAL, D. English as a Global Language. Cambridge University Press, 2003. ISBN 9780511486999.
- DUISENBAYULY A., SHAMSHAEVNA S. 2019. Rysy kazachské literatury v XV–XVIII století. Nur-Sultan, Eurasijská národní univerzita pojmenovaná po L.N. Gumileva. International Academy Journal Web of Scholar. ISSN 2518-167X. Dostupné z: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/31072019/6604
- DZHAPAROVA R. 2021. Role kazašského jazyka ve společnosti roste. Dostupné z: <https://liter.kz/rol-kazahskogo-yazyka-v-obschestve-rastet/>
- DZHUMANOVA I., TUGAMBEKOVA M. 2019. Conscious education of students in kazakhstan. Международный журнал экспериментального образования (international

journal of experimental education), 41–45 s. ISSN 19963947. Dostupné z:
doi:10.17513/mjeo.11868

EDWARDS, J. 1994. Multilingualism. London, United States: Taylor & Francis Group. ISBN 978-0-203-43092-7. Dostupné z: <http://ebookcentral.proquest.com/lib/techlib-ebooks/detail.action?docID=166827>

ESENALIEVA ZH. 2021. Aktuální problémy lingvistiky. Sborník vědeckých článků. Almaty. ISBN 978-601-270-509-6.

European Union. 2023. Factsheet: Erasmus+ in Belgium in 2021. Dostupné z: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/document/factsheet-erasmus-in-belgium-in-2021>

GOV.KZ. Jednotná platforma internetových zdrojů státních orgánů. www.gov.kz. 2023. O Kazachšanu. Dostupné z: <https://www.gov.kz/?lang=kk>

IBANEZ, F. 2023. Aperçu des langues parlées en Belgique. Dostupné z: <https://viaverbia.be/fr/actualites/langues-parlees-en-belgique>

IONOVA E. 2017. Studenti a učitelé KazADI pojmenování po. Gončarová diskutovala o přechodu kazašského jazyka na latinku. zakon.kz. Dostupné z: <https://www.zakon.kz/redaktsiia-zakonkz/4884014-studenty-i-prepodavateli-kazadi-im.html>

ISABAEVA S. 2021. Kazašský jazyk se musí přizpůsobit globalizaci, a není opačně. Dostupné z: <https://qmonitor.kz/society/2550>

JURIST. Zákon Kazašské Sovětské Socialistické Republiky ze dne 22. září 1989 o jazycích v Kazašské SSR. Dostupné z: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1005765

JURIST. Zákon Republiky Kazachstán o jazycích v Republice Kazachstán. Online.zakon.kz, 2024. Dostupné z: <http://online.zakon.kz/lawyer>

Karinova. 2021. „Ülttyq ruhani jaňgyru” národní plán „Vytvoření podmínek pro rozvoj státního jazyka”. Dostupné z: <https://www.gov.kz/memleket/entities/language/documents/details/269522?lang=ru>

LILLEY H., NESTEROV A. 2014. Nationalism as a Political Factor in Late-Soviet Kazakhstan. Dostupné z: <https://geohistory.today/nationalism-late-soviet-kazakhstan/>

MAMASHULY A. 2021. Jak přechází Kazachstán na latinku? Co je o reformě známo nyní? Pojd'me si to vysvětlit. Dostupné z: <https://rus.azattyq.org/a/kazakhstan-latin-alphabet-explainer/31320915.html>

Ministerstvo vědy a vysokého školství. 2021. Analytická zpráva o implementaci parametrů Boloňského procesu na vysokých školách v Republice Kazachstán. Středisko Boloňského procesu a akademické mobility. Dostupné z: <https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fenic->

kazakhstan.edu.kz%2F%2Fuploads%2Fadditional_files_items%2F113%2Ffile%2Fanalitic_heskiy-otchet-2021-god.pdf%3Fcache%3D1659436215&embedded=false

MOMYNKULOV ZH. 2011 Vývoj kazašského jazyka v období nezávislosti Republiky Kazachstán. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского Серия «Филология. Социальные коммуникации». Том 24 (63). No 3. s. 176-183. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-kazahskogo-yazyka-v-period-nezavisimosti-respubliki-kazahstan/viewer>

MURTAZA A. 2016. Moderní metody výuky angličtiny na vysokých školách. Вестник KazNU. Řada Mezinárodní vztahy a mezinárodní právo. ISSN 2618-1215. Dostupné z: <https://bulletin-ir-law.kaznu.kz/index.php/1-mo/article/view/440>

Nařízení vlády republiky Kazachstán č. 988. 2019. O schválení Státního programu rozvoje vzdělání a vědy republiky Kazachstán na léta 2020-2025. Dne 27. prosince 2019. Ztratilo platnost nařízením vlády republiky Kazachstán č. 726. Dne 12. října 2021. Dostupné z: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000988>

NAZARKULOVA G. 2009. Об истории становления статуса казахского языка как государственного. Вестник КазНУ. Алматы. Dostupné z: <https://articlekz.com/article/6827>

NAZAROVÁ M. 2019. Přejít k latině – krok do budoucnosti. Karaganda Online. Dostupné z: https://ekaraganda.kz/?id=84270&mod=news_read

ONLINE.ZAKON.KZ. Předseda prezidia Nejvyšší rady Kazašské SSR. 1989. Zákon Kazašské sovětské socialistické republiky ze dne 22. září 1989 o jazycích v Kazašské SSR. Dostupné z: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1005765

OSKOLKOV V. 2007. Мухтар Ауэзов и «История Казахской ССР». Деловой Казахстан. - № 37 (84). Dostupné z: <https://repository.almau.edu.kz/xmlui/bitstream/handle/123456789/1632/oskolkovMuhtarAuevov.pdf?sequence=1>

Program Prezidenta Republiky Kazachstán. 2015. Plán národa - 100 konkrétních kroků. Dne 20. května 2015. Dostupné z: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1500000100>

QAZSTAT. 2022. Počet studentů podle vyučovaných jazyků v letech 2022-2023. Dostupné z: <https://stat.gov.kz>

QAZSTAT. 2023. BUREAU OF NATIONAL STATISTICS. Dostupné z: <https://stat.gov.kz/ru/industries/social-statistics/demography/publications/6373/>

RIAHANOV. SH. 2021. Language policy and the problem of national identity in the modern republic of kazakhstan. East European Scientific Journal. 24–30 s. ISSN 2468-5380. Dostupné z: doi:10.31618/ESSA.2782-1994.2021.3.73.125

RIVLINA A. 2014. The handbook of bilingualism and multilingualism. Tej K. Bhatia and William C. Ritchie (eds.). Second edition. Malden, MA, Oxford, and Chichester: Wiley-

Blackwell. xxiii + 940 pp. Dostupné z: <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.techlib.cz/doi/full/10.1111/weng.12076>

ROSENBERG M. 2019. What Countries Were in the USSR? ThoughtCo. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/what-was-the-ussr-1434459>

Rozkaz ministra vědy a vysokého školství č 2. 2022. Schválení statutu Výboru pro jazykovou politiku Ministerstva školství a vysokoškolského vzdělávání Republiky Kazachstán. Dne 13. září 2022. Dostupné z: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/G22HN000002>

SALKOVA A. 2016. „Probíhá perestrojka! Kde je demokracie? gazeta.ru. Dostupné z: https://www.gazeta.ru/science/2016/12/17_a_10433207.shtml

SARSEMBAYEV, M. 2015. The Kazakh khanate as the sovereign state of the medieval epoch. Астана: ГУ « Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan», 2015. – 342 s. ISBN 978-601-7366-19-3 Dostupné z: https://www.zqai.kz/sites/default/files/kazahskoe_hanstvo.pdf

SAIBEKOVA N. 2022. THE USE OF INNOVATIVE TEACHING METHODS IN TEACHING ENGLISH LANGUAGE. Вестник КазНПУ имени Абая, серия «Филологические науки» [online]. 4(82), 43–48. ISSN 2959-5657. Dostupné z: doi:10.51889/6067.2022.43.16.005

SHUSTOV A. 2017. Proč Kazachstán potřebuje latinku? Dostupné z: http://www.stoletie.ru/rossiya_i_mir/zachem_kazahstanu_latinica_281.htm

SINYACHKIN, V. -- SINYACHKINA N. Multilingualism in the Republic of Kazakhstan: viewpoint from the outside. Polylinguality & Transcultural Practices, 2018, 15(3): 445-460. DOI: <https://doi.org/10.22363/2618-897X-2018-15-3-445-460>

SPOLSKY B. 2004. Language Policy. Cambridge: Cambridge University Press. Key Topics in Sociolinguistics. ISBN 978-0-521-80461-5.

TENGRINEWS.KZ. 2023. Tokajev o přechodu kazašské abecedy na latinku: Udělali jsme mnoho závažných chyb. Hlavní zprávy z Kazachstánu. Tengrinews.kz. Dostupné z: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/tokae-v-perehode-kazahskogo-alfavita-latinitsu-dopustili-496250/

UTEGALIEVA A. 2023. Темирбек Жургенов: вклад в казахстанскую культуру. Vecher.kz - Вечерний Алматы. Dostupné z: <https://vecher.kz/temirbek-zhurgenov-vklad-v-kazahstanskuyu-kulturu>

VLADIMIROVNA, T. 2016. The problems of development of the kazakh language in modern education. Dostupné z: <https://scipress.ru/philology/articles/problemy-razvitiya-kazahskogo-yazyka-v-sovremennom-obrazovanii.html>

VOLOKOVAYA T. 2023. Mahmud Kashgari: díla, příspěvky k vědě a fakta ze života myslitele. Dostupné z: <https://www.nur.kz/family/school/1712755-mahmud-kasgari-trudy-filosofia-i-biografia/>

YAREMA T. 2016. Problémy vývoje kazachského jazyka v moderním vzdělávání. Dostupné z: <https://scipress.ru/philology/articles/problemy-razvitiya-kazakhskogo-yazyka-v-sovremennom-obrazovanii.html>

ZHEREBILO, T. 2010. СЛОВАРЬ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ Издание 5-е, исправленное и дополненное. Назрань, Издательство ООО «Пилигрим». 2010. – 486 s. ISBN 978-5-98993-133-0

ZHUMASHEV M., DOSOVA B., ZHUMANOVA Z., NYGYMETULI D. 2017. Moderní jazyková politika v Republice Kazachstán. Kazašský jazyk v Republice Kazachstán. Dostupné z: <https://articlekz.com/article/17700>

ZHUMAY N., TAZHIBAYEVA S., SHALDARBEKOVA A., JABASHEVA B. NAIMANBAY A., SANDYBAYEVA A. 2021. Multilingual Education in the Republic of Kazakhstan: Problems and Prospects. Social Inclusion, Volume 9, Issue 1, Pages 56–62. ISSN: 2183–2803

Zákon o jazycích, 1997. Zákon č. 151-I, Zákon o jazycích v republice Kazachstán a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o jazycích). Dne 11. července 1997. Dostupné z: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008034

Zákon o vzdělávání, 2007. Zákon č. 319, Zákon Republiky Kazachstán o vzdělávání. Dne 27 července 2007. Dostupné z: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30118747

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Protesty v době Prosinčového povstání	22
Obrázek 2 Podíl populace ovládající každý z jazyků uváděných mezi nejvíce mluvenými v Belgii v roce 2021	44
Obrázek 3 Jazyková mapa Belgie	44
Obrázek 4 Erasmus+ účastníci cestující do Belgie	47
Obrázek 5 Erasmus + účastníci odjíždějící z Belgie	48

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Kontingent studujících trojjazyčně podle úrovně vzdělání (počet studentů).....	38
Tabulka 2 Kontingent studentů studujících trojjazyčně, kteří mají certifikáty IELTS, TOEFL (počet studentů)	39

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Plány výuky v kazachštině na vysokých školách v letech 2021-2025 (%)	35
Graf 2 Počet studentů podle vyučovaných jazyků v letech 2022-2023	38

8.4 Seznam použitých zkratk

SSSR - Svaz sovětských socialistických republic

KSSR - Kazašská sovětská socialistická republika

Přílohy

Příloha 1 - Otázky v strukturovaném rozhovoru:

10. Jaký obor jste studoval(a)?
11. Jakým jazykem probíhá výuka na vaší univerzitě a jaké jazyky jsou zastoupeny v učebním plánu?
12. Jaké jazyky jste na vysoké škole studoval(a) a proč jste si tyto jazyky vybral(a)?
13. Kolik hodin týdně je věnováno studiu každého z jazyků?
14. Jaké výhody a nevýhody trojjazyčnosti byste zdůraznil(a) na základě vašich zkušeností?
15. Myslíte si, že je dostatek zdrojů (například finančních zdrojů, materiálů pro výuku, vybavení školy) pro efektivní studium tří jazyků?
16. Jak dle vašeho názoru trojjazyčná politika ovlivňuje akademický výkon a motivaci studentů?
17. Jaká je vaše osobní zkušenost s používáním anglického jazyka v učebním procesu vaší univerzity?
18. Máte nějaké návrhy na zlepšení implementace politiky trojjazyčnosti na kazašských univerzitách?